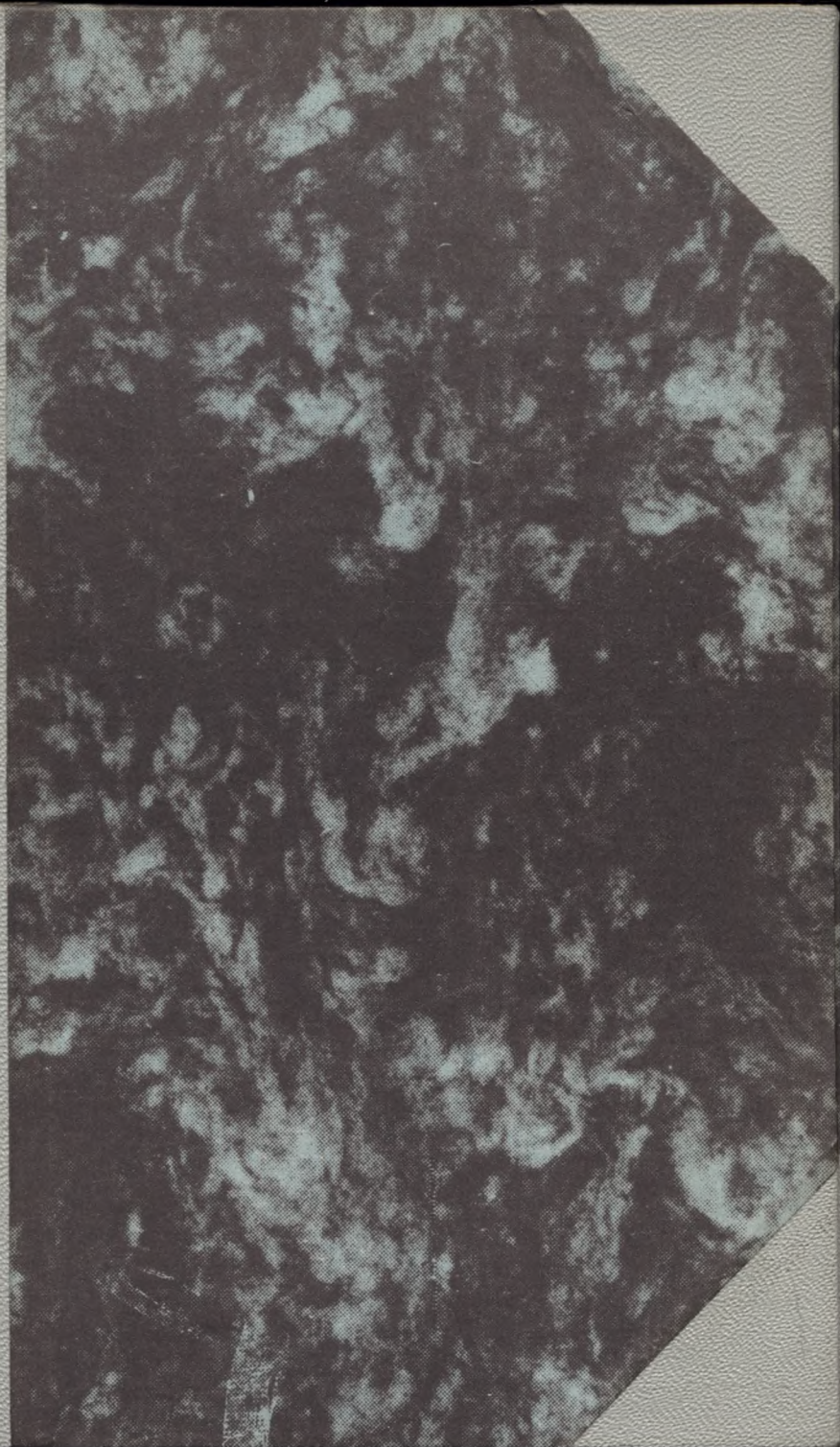
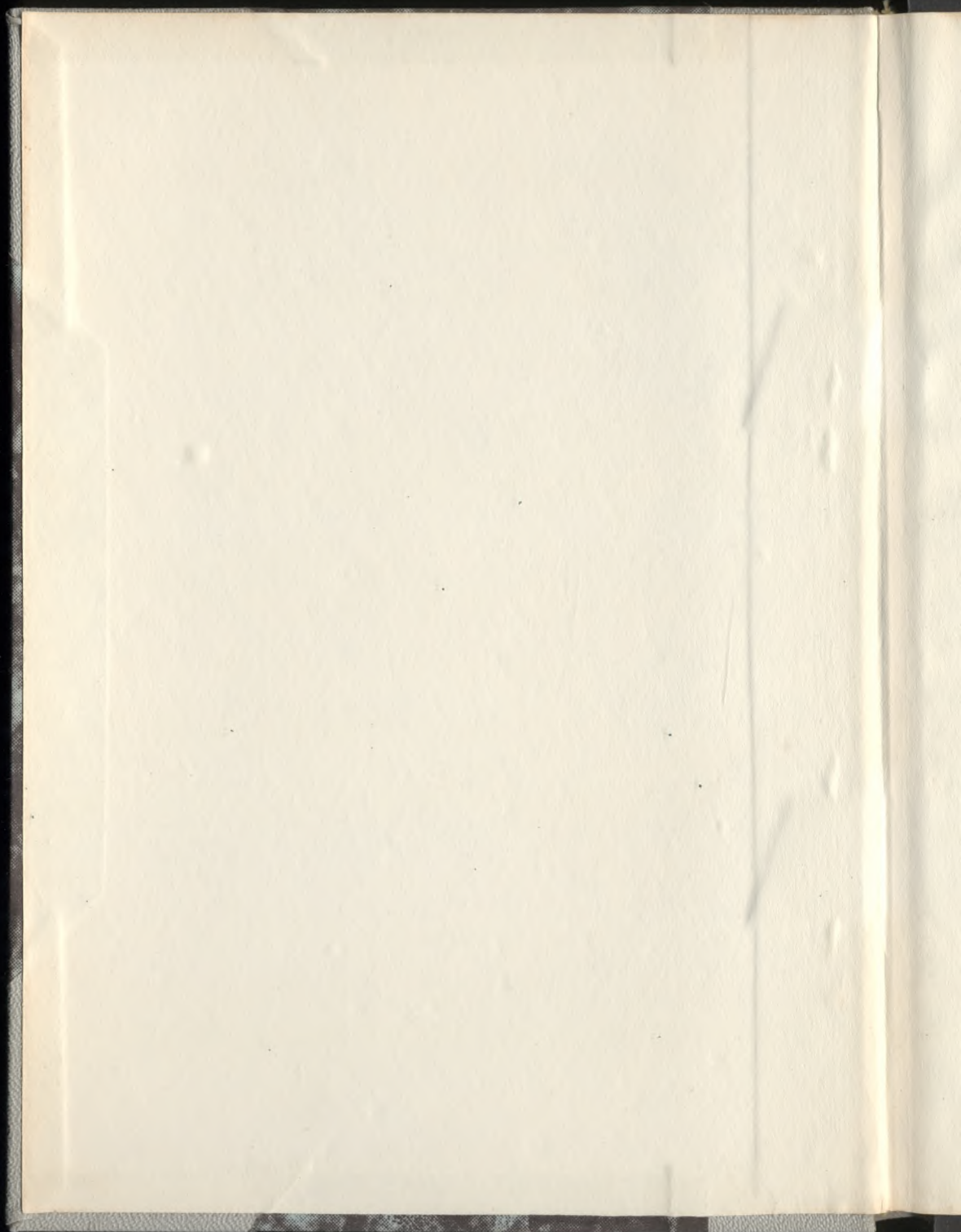
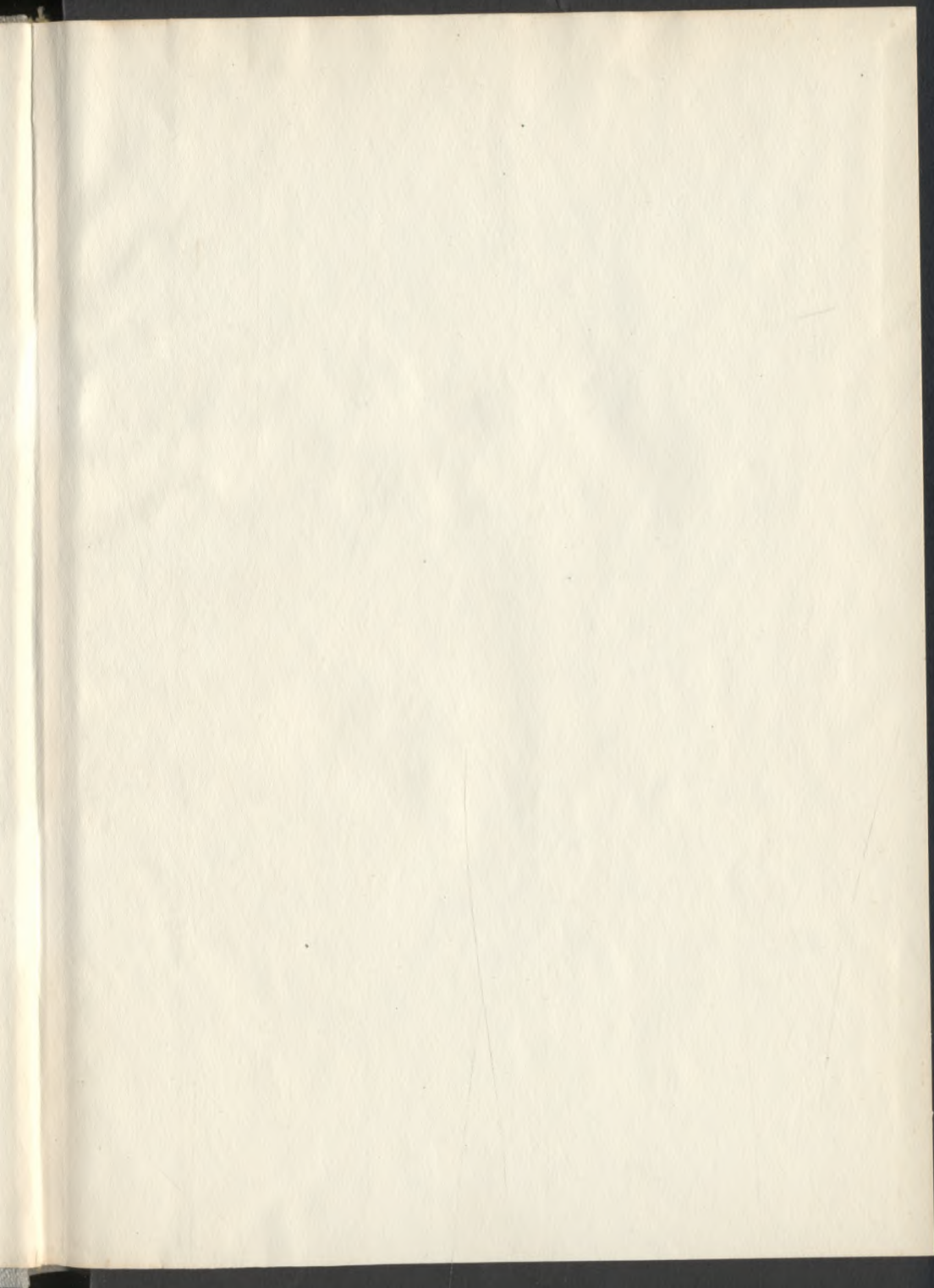

210.758

210758

1019

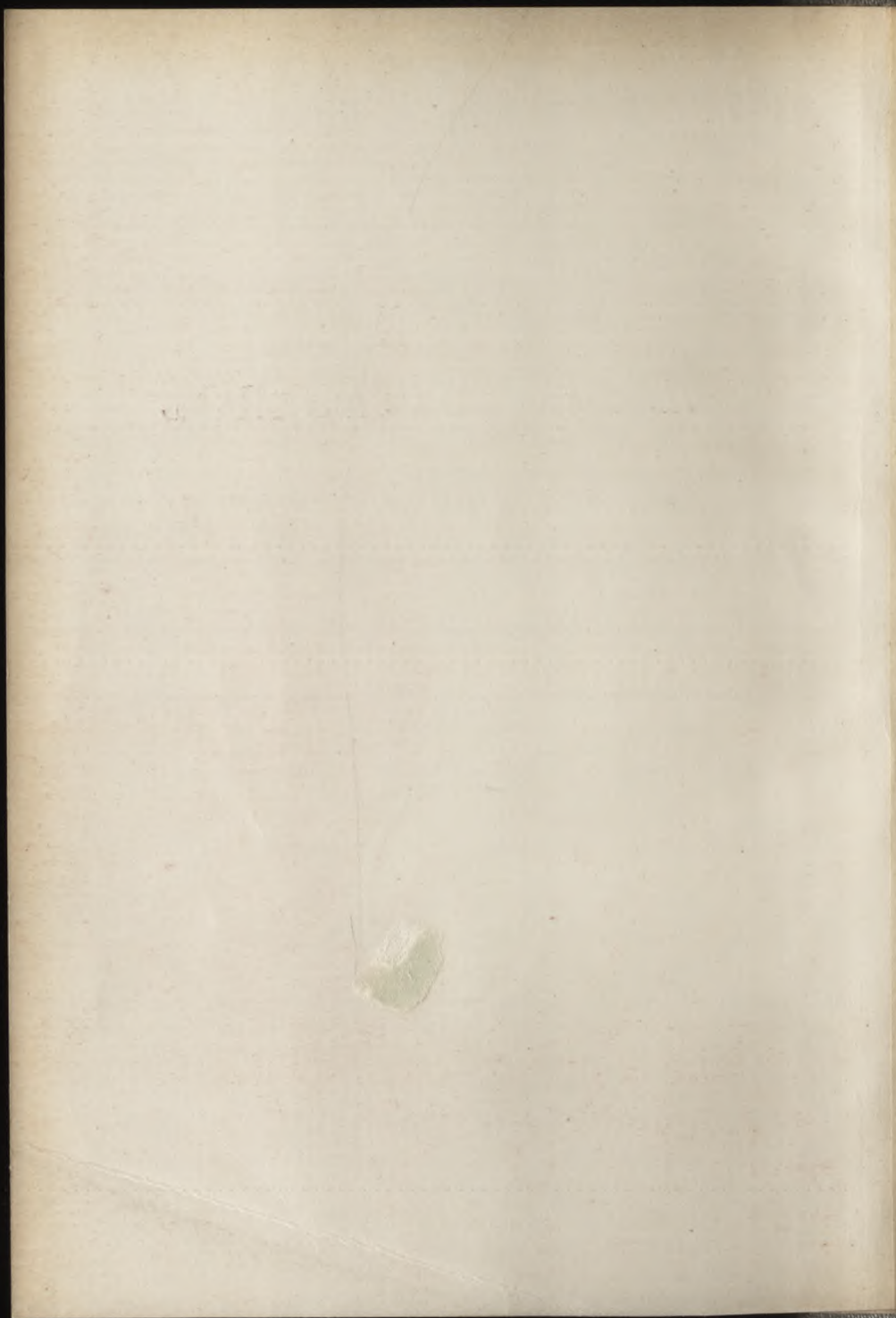
LENIN * SZTÁLIN

A NŐK FELSZABADÍTÁSÁRÓL

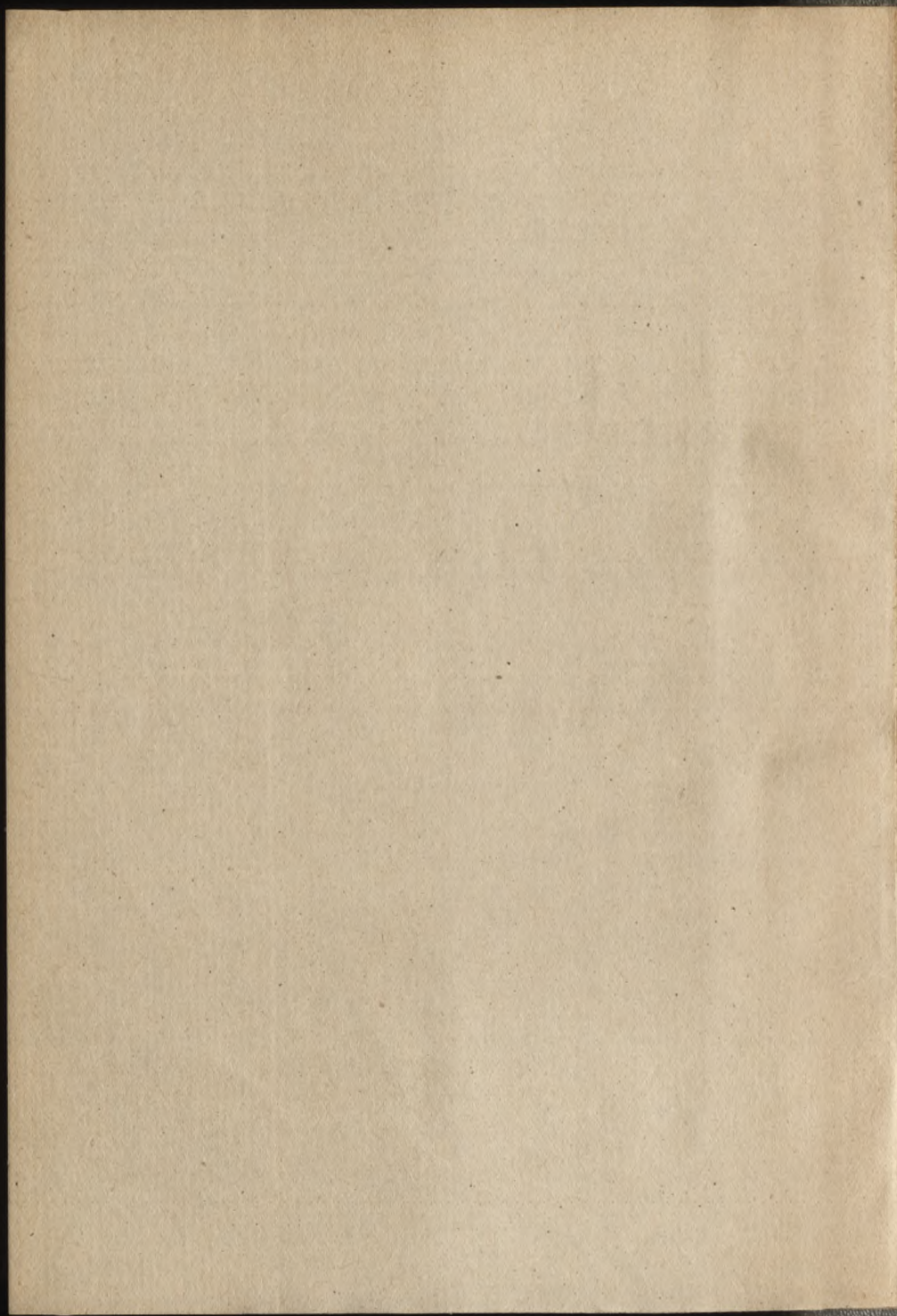

SZIKRA KIADÁS

A MARXIZMUS-LENINIZMUS KIS KÖNYVTÁRA

A MARXIZMUS-LENINIZMUS KIS KÖNYVTÁRA

75. szám

LENIN—SZTÁLIN

A NŐK
FELSZABADÍTÁSÁRÓL

SZIKRA

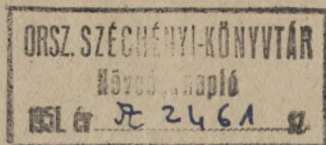
BUDAPEST 1950

Ez a gyűjtemény Leninnek és Sztálinnak azokat a műveit, illetőleg műveiknek azokat a részeit foglalja magában, amelyekben a dolgozó emberiség nagy vezérei és tanítói a nők felszabadításának, a nők egyenjogúsításának jelentőségét hangsúlyozzák s az egyenjogúság megvalósításának feltételeire és módjaira rámutatnak. Az alapgondolat, mely ez útmutató nyilatkozatokban végigvonul, az, hogy a szocializmus felépítése és a nők egyenjogúsága a legszorosabb összefüggésben és kölcsönhatásban vannak egymással: a nők felszabadítása, a nők egyenjogúsága, alkotóerejük, tehetségük kibontakozása lehetetlen a kapitalizmus megdöntése, a kizsákmányolás felszámolása, a szocializmus felépítése nélkül s ugyanúgy a szocializmus felépítése és megszilárdítása lehetetlen, ha nincs biztosítva a nők egyenjogúságának megvalósítása a gazdasági, állami, kulturális, társadalmi és politikai élet minden terén.

Ez a gyűjtemény kétségtelenül hozzájárul majd ahhoz, hogy a nők egyenjogúságának a Magyar Népköztársaság alkotmányában leszögeztetve elve, melynek jelentőségére Rákosi elvtárs oly sokszor felhívta pártunk, dolgozó népünk figyelmét, mennél következetesebben és sikeresebben valósuljon meg népi demokráciánk gyakorlatában.

1950 december

210758

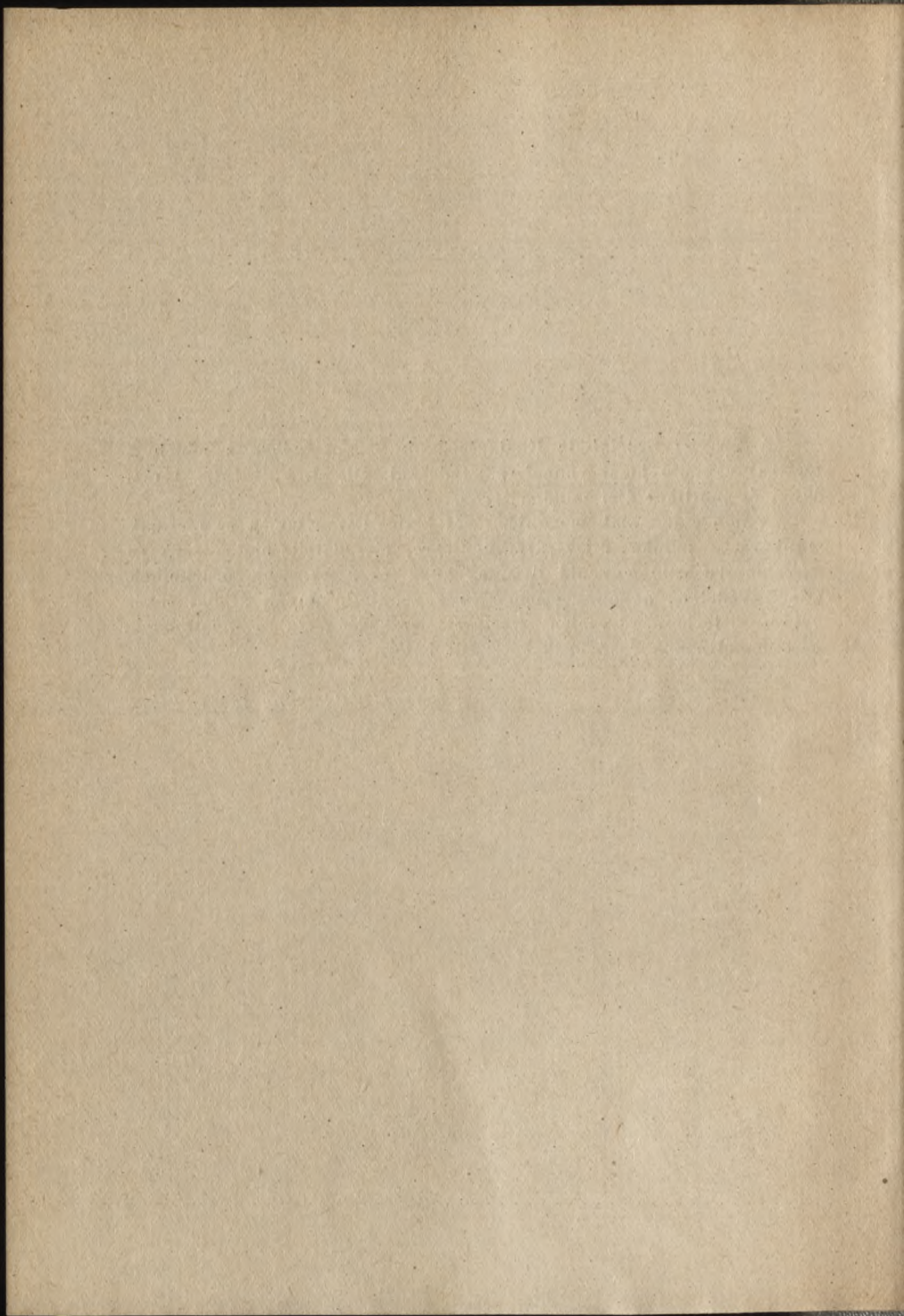

Felelős kiadó a Szikra Könyvkiadó vezérigazgatója

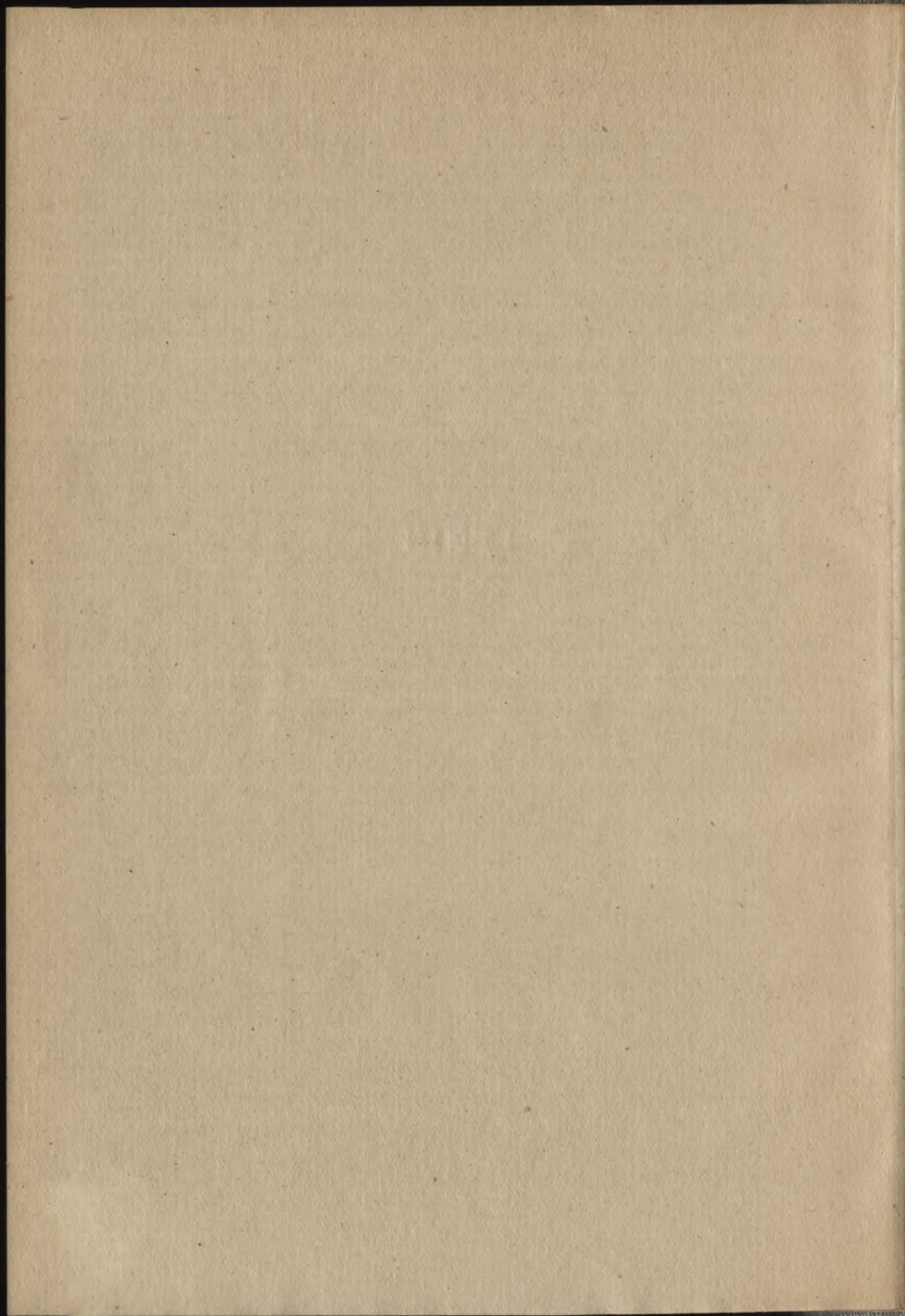
A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségében a nők a férfival egyenlő jogai vannak a gazdasági, állami, kulturális, társadalmi és politikai élet minden terén.

A nők e jogainak megvalósítását biztosítja: a nők és férfinak munkára, a munka díjazására, üdülésre, társadalmi biztosításra és művelődésre való egyenlő joga, az anya és a gyermek érdekeinek állami védelme, a sokgyermekes és egyedülálló anyák állami segítése, terhesség esetén fizetési szabadság, a szülőotthonok, csecsemőotthonok és óvodák kiterjedt hálózata.

A Sztálini Alkotmány 122. cikkelye.

LENIN

„A PROLETÁRFORRADALOM KATONAI PROGRAMJA“

c. cikk II. részéből

1916 szeptember

...Ma az imperialista burzsoázia nemcsak az egész népet, hanem az ifjúságot is militarizálja. Holnap talán megkezdí a nők militarizálását. Erre csak azt felelhetjük: annál jobb! Minél előbb! Minél hamarabb, annál közelebb a fegyveres felkelés a kapitalizmus ellen. Hogyan félhetnek a szociáldemokraták, az ifjúság stb. militarizálásától, ha csak nem felejtették el a Kommün példáját? Ez nem valami „életől elszakadt elmélet“, nem ábránd, hanem tény. És valóban nagy baj volna, ha a szociáldemokraták, minden gazdasági és politikai tény ellenére, kételkedni kezdenének abban, hogy az imperialista korszak és az imperialista háborúk elkerülhetetlenül ilyen tények megismétlésére vezetnek.

A Kommün egyik burzsoá megfigyelője 1871 májusában ezt írta egy angol ujságban: „Ha a francia nemzet csak nőkből állna, rettenetes nemzet volna!“ A Kommün idején nők és 13 éves gyerekek egysorban harcoltak a férfiakkal. Nem lehet másképp a közelgő csatákban sem, mikor a burzsoázia megdöntéséért fogunk harcolni. A proletárasszonyok nem fogják tétlenül nézni, hogy a jól felfegyverzett burzsoázia hogyan lövi halomra a rosszul felfegyverzett vagy fegyvertelen munkásokat. Fegyvert fognak ragadni, éppúgy mint 1871-ben, és a mostani megfélemlített nemzetekből — helyesebben: a jelenlegi munkásmozgalomból, melyet az opportunisták a kormányoknál is alaposabban dezorganizáltak, előbb vagy utóbb, de feltétlen bizonyossággal ki

fog nőni a forradalmi proletariátus „rettenetes nemzeteinek” nemzetközi szövetsége.

Most a militarizmus áthatja az egész társadalmi életet. Az imperializmus nem egyéb, mint a nagyhatalmaknak a világ felosztásáért és újrafelosztásáért folyó elkeseredett harca és ezért elkerülhetetlenül további militarizálásra kell vezetnie minden országban, még a semleges és a kis országokban is. Mit fognak tenni ez ellen a proletárasszonyok?? Csupán átkozni fognak minden háborút és mindent, ami katonai és csak leszerelést fognak követelni? Az elnyomott, valóban forradalmi osztály asszonyai sohasem fognak ilyen szégyenletes szerepbe beletörődni. Ezt fogják mondani fiaiknak: „Hamarosan megnősz. Fegyvert adnak a kezébe. Fogadd el és tanuld meg jól a hadimesterséget. Erre a tudományra a proletároknak igen nagy szükségük van — nem azért, hogy testvéreidre, más országok munkásaira lőjenek, ahogy ezt a mostani háborúban teszik, és ahogy a szocializmus árulói tanácsolják neked —, hanem azért, hogy saját országuk burzsoáziája ellen harcoljanak, hogy véget vesse nek a kizsákmányolásnak, a nyomorúságnak és háborúknak — természetesen nem jámbor óhajításokkal, hanem úgy, hogy leverik és lefegyverezik a burzsoáziát.”

Ha éppen a mostani háborúval kapcsolatban lemondunk az ilyen propagandáról, akkor jobb, ha egyáltalán nem beszélünk fellengzősen a nemzetközi forradalmi szociáldemokráciáról, a szocialista forradalomról, a háború elleni háborúról.

Lenin Művei. 4. kiad. 23. köt. 70—71. old. (oroszul).

Lenin. Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1949. 1032—1033. old.

[BE KELL VONNI A NŐKET A KÖZSZOLGÁLATBA]

A „Levelek a távolból“ c. cikksorozat 3. cikkéből

1917 március 24 (11)

... Ha nem vonjuk be a nőket a közszolgálatba, a milíciába, a politikai életbe, ha nem ragadjuk ki a nőket a háztartás és a konyha butító légköréből, akkor *nem lehet* biztosítani az igazi szabadságot, akkor — nemhogy a szocializmust — de még a demokráciát *sem lehet* építeni.

Lenin Művei. 4. kiad. 23. köt. 320. old. (oroszul).

**[DEMOKRÁCIA ÉS SZOCIALIZMUS A NŐKNEK A
KÖZSZOLGÁLATBAN, A POLITIKAI ÉLETBEN
VALÓ RÉSZVÉTELE NÉLKÜL LEHETETLEN]**

„A proletariátus feladatai forradalmunkban“ c. brosúra 12. pontjából

1917 április

...Ha a nők nem vesznek részt önállóan a politikai életben, ha nem vonjuk be őket állandóan a közszolgálatba, akkor nincs mit beszélni a szocializmusról, még teljes, tartós demokráciáról sem beszélhetünk. És az olyan „rendészeti“ feladatok, mint a betegekről, az elhagyott gyermekekről, a higiénikus élelmezésről stb. való gondoskodás, egyáltalán nem valósíthatók meg kielégítő módon a nők tényleges és nemcsak papiros egyenjogúsága nélkül.

Lenin Művei. 4. kiad. 24. köt. 49. old. (oroszul).

Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 29—30. old.

BESZÉD A MUNKÁSNŐK I. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN

1918 november 19

Eltársak, a proletár hadsereg női részének kongresszusa bizonyos tekintetben igen nagyjelentőségű, mivel az egész világon a nők mozdultak meg a legnehezebben. A dolgozó nők óriási részének tevékeny részvétele nélkül nem lehetséges szocialista forradalom.

A nők helyzete minden civilizált országban, még a legfejlettebb országokban is olyan, hogy joggal nevezik őket házi rabszolgáknak. A nők egyetlen tökéletes államban, még a legszabadabb köztársaságban sem teljesen egyenjogúak.

A Szovjet Köztársaság feladata az, hogy elsősorban megszüntesse a nők jogainak mindennemű korlátozását. A Szovjethatalom teljesen eltörölte a válópert*, a burzsoá szenny, elnyomottság, megalázottság forrását.

Nemsokára egy éve lesz annak, hogy törvénybe iktattuk a teljesen szabad válást.* Dekrétumot adtunk ki, amely megszüntette a törvényes házasságból és a házasságon kívül született gyermekek közötti különbséget és hatályon kívül helyezett számos más politikai megszorítást is; a dolgozó nők egyenlőségét és szabadságát sehol sem valószínűsítették meg ilyen teljesen.

* A Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjének Elnöksége 1944 július 8-1. törvényerejű rendeletével részben megváltoztatta a korábbi házassági és családjogi szovjet törvényeket. Többek közt kimondotta, hogy a házasság csak bírói eljárás alapján, bírói határozattal bontható fel. Az eljárást a szocialista demokrácia alapján szabályozta. — Szerk.

Tudjuk, hogy az elavult szabályok egész súlya a munkásoknál nőire nehezedik.

A történelemben a mi törvényünk szüntette meg legelőször mindazt, ami jogfosztottá tette a nőt. De nemcsak a törvényen múlik a dolog. A városokban és gyártelepeken a házasság teljes szabadságáról szóló törvény már meghonosodik, de a faluban még igen gyakran csak papíron marad. Ott máig is túlnyomóan egyházi házasságot kötnek. Ez a papok befolyását mutatja. Ez ellen a rossz ellen nehezebb harcolni, mint a régi törvények ellen.

Rendkívül óvatosan kell harcolni a vallásos előítéletek ellen; sok kárt okoznak azok, akik a harc hevében megsértik a vallásos érzületet. Propagandával, felvilágosítással kell harcolni. Ha kiélezzük a harcot, felingerelhetjük a tömegeket; az ilyen harc, ahelyett hogy egyesítené, vallási elv szerint megosztja a tömegeket, pedig a mi erőnk az egységben van. A vallásos előítéletek legmélyebb forrása — a nyomor és a sötétség; ez ellen is harcolnunk kell.

A nők helyzete máig is olyan, amit rabszolgahelyzetnek neveznek; a nőt elnyomja a háztartás; ebből a helyzetből csak a szocializmus tudja kiszabadítani; ez csak akkor lesz, mikor a kisgazdaságokról áttérünk a közös gazdaságra és a föld közös művelésére.

Csak akkor lesznek a nők teljesen szabadok. Ez a feladat nehéz; megalakulnak a szegényparasztribizottságok, elérkezik az idő, amikor a szocialista forradalom megszilárdul.

Csak most szervezkedik a falusi lakosság legszegényebb része és a szegényparasztság szervezeteiben szilárd talajra talál a szocializmus.

Korábban gyakran előfordult, hogy a város forradalmi lett, utána pedig a falu is megmozdult.

A mai forradalom a falura támaszkodik, ez a jelentősége és ereje. A szabadságmozgalmak tapasztalatából leszűrt igazság az, hogy a forradalom sikere attól függ, hogy mennyire vesznek részt benne a nők. A Szovjethatalom mindent elkövet, hogy a nő önállóan végezze a maga proletár szocialista munkáját...

Napjainkig egyetlen köztársaság sem tudta felszabadí-

tani a nőt. A Szovjethatalom segít a nőn. A mi ügyünk győzhetetlen, mivel az egész világon talpraáll a legyőzhetetlen munkáosztály. Ez a mozgalom a legyőzhetetlen szocialista forradalom növekedését jelenti.

Lenin Művei. 3. kiad. XXIII. köt. 285—286. old. (oroszul).

„A NAGY KEZDEMÉNYEZÉS“

c. brosúrából

1919 június 28

Vegyük a nők helyzetét. Nincs a világon olyan demokrata párt, a legfejlettebb polgári köztársaságban sem, amely évtizedek alatt századrészét tette volna annak, amit mi hatalmunk első évében tettünk. A szó szoros értelmében követ kövön nem hagytunk azokból az aljas törvényekből, melyek a nők jogi egyenlőtlenségét proklamálják, a válást korlátozzák, a válással kapcsolatban undorító formásokat írnak elő, a házasságon kívül született gyermekeket el nem ismerik, az atyaság megállapítását követelik stb. — egyetlen-egyet sem hagytunk meg ezekből a törvényekből, amelyek számos maradványa — a burzsoázia és a kapitalizmus szégyenére — még ott található minden civilizált országban. Ezerszeres jogunk van arra, hogy büszkélkedjünk azzal, amit ezen a téren tettünk. De *mennél inkább megtisztítottuk a talajt a régi, polgári törvények és intézmények szemetjétől, annál világosabbá vált előttünk, hogy csak az építkezésre tisztítottuk meg a földet, ez azonban még nem maga az építkezés.*

A nő továbbra is *házi rabszolga*, minden felszabadító törvény ellenére, mert a *kis háztartás* elnyomja, fojtogatja, fásulttá teszi, lealacsonyítja a nőt, odaláncolja a konyhához, a gyermekszobához, ahol barbárul terméketlen, kicsinyes, idegölő, tompító, nyomasztó munkára pazarolja erejét. A *nők igazi felszabadítása*, az igazi kommunizmus csak ott és akkor kezdődik, ahol és amikor (az államhatalmat gyakorló

proletariátus vezetésével) megkezdődik a tömegek harca a kis háztartás ellen, vagyis helyesebben, amikor kezdetét veszi a kis háztartásnak nagy, szocialista háztartássá való *tömeges átépítése*.

Vajjon gyakorlatilag elég figyelmet fordítunk-e erre a kérdésre, amelyet elméletileg vitathatatlanak tart minden kommunista? Persze, hogy nem. Elég gondosan ápoljuk-e a kommunizmus már kisarjadzott *hajtásait* ezen a téren? Nem és még egyszer nem. A közös étkezők, csecsemőotthonok, óvodák — ime ezek azok a hajtások, ezek azok az egyszerű, hétköznapi, semmiféle pompát, bőbeszédűséget, ünnepléységet nem igénylő eszközök, amelyek segítségével *valóban fel lehet szabadítani* a nőket, amelyek segítségével valóban csökkenthetjük és megszüntethetjük a nők egyenlőtlenségét, a társadalmi termelésben és a társadalmi életben. Ezek az eszközök nem újak (mint általában a szocializmus valamennyi anyagi előfeltételét), azokat a nagykapitalizmus teremtette meg, de ezek az eszközök a kapitalista rendszerben ritkaságszámba mennek, és ami különösen fontos — vagy *üzleti* vállalkozások, amelyek spekulációval, nyereszakedéssel, csalással, hamisítással foglalkoznak, vagy pedig a „polgári jótékonykodás mutatványszámai“, miket az öntudatos munkások joggal gyűlöltek és lenéztek.

Kétségtelen, hogy ezeknek az intézményeknek a száma nálunk jelentékenyen megsaporodott és hogy *kezdik* jellegüket változtatni. Kétségtelen, hogy a munkásnők és parasztnők között sokkal több a *szervezőtehetség*, mint ahogy tudtuk, sokkal többen vannak, akik értenek ahhoz, hogy valamilyen gyakorlati dolgot munkások és még több fogyasztó bevonásával megszervezzenek anélkül, hogy frázist frázisra halmozának, kapkodnának, civakodnának, tervekről, rendszerekről stb. fecsegnének, ami a túlságosan öntelt „intelligencia“, vagy az újdonsült „kommunisták“ állandó „betegsége“. Mi azonban *nem ápoljuk* kellően az új élet hajtásait.

Lenin Művei. 3. kiad. XXIV. köt. 343—344. old. (oroszul).

Lenin—Sztálin. A munkáról. Szikra 1950. 185—186. old.

A SZOVJETKÖZTÁRSASÁG NŐMUNKÁSMOZGALMÁNAK FELADATAI

Beszéd a munkásnők IV. Moszkva-városi pártonkívüli konferenciáján

1919 szeptember 23

Eltársak, nagyon örülök, hogy üdvözölhetem a munkásnők konferenciáját. Itt nem kívánok kitérni azokra a témákra és kérdésekre, amelyek most — természetesen — a legjobban érdekelnek minden munkásnőt és minden tudatos dolgozó embert. E legégetőbb kérdések: a gabonakérdés és hadihelyzetünk kérdése. Az önök gyűléseiről beszámoló újságcikkekben tudom, hogy ezeket a kérdéseket itt már kimerítően kifejtették... Ezért engedjék meg, hogy ezúttal mellőzhessem ezeket a kérdéseket.

Röviden szeretnék a Szovjetköztársaság nőmunkásmozgalmának általános feladatairól beszélni, azokról a feladatokról, amelyek általában a szocializmusba való átmenettel függenek össze és azokról, amelyek most különösen sürgősek és homlokterbe kerülnek. Elvtársak, a Szovjethatalom már a kezdet kezdetén felvetette a nők helyzetének kérdését. Szerintem minden munkásállamnak, mely a szocializmusra tér át; kettős feladata van. E feladat első része viszonylag egyszerű és könnyű. Itt azoknak a régi törvényeknek eltörléséről van szó, melyek a nők jogi egyenlőtlenségét szentesítették.

A nyugateurópai szabadságmozgalmak képviselői már régesrég, nemcsak évtizedek, hanem évszázadok óta követelték, hogy töröljék el ezeket az elavult törvényeket és a nőket tegyék jogilag egyenlőkké a férfiakkal. De ezt egyetlen demokratikus európai államnak, egyetlen köztársaság-

nak, még a legfejlettebbnek sem sikerült megvalósítania, mert ott, ahol kapitalizmus van, ahol fennmarad a föld, a gyár magántulajdona, a tőke hatalma, a férfiak kiváltságokat élveznek. Oroszországban ezt csak azért sikerült megvalósítani, mert 1917 október 25-én megteremtettük a munkások hatalmát. A Szovjethatalom már a kezdet kezdetén azt a feladatot tűzte maga elé, hogy a dolgozók hatalma lesz, amely ellensége minden kizsákmányolásnak. Azt a feladatot tűzte maga elé, hogy megsemmisít mindent, ami lehetővé teszi, hogy a földbirtokosok és tőkésék kizsákmányolják a dolgozókat, vagyis megdönti a tőke uralmát. A Szovjethatalom arra törekedett, hogy a dolgozók úgy építsék életüket, hogy a föld, a gyár ne legyen magántulajdonban, hogy ne legyen olyan magántulajdon, amely mindenütt, az egész világon, még teljes politikai szabadság mellett, a legdemokratikusabb köztársaságokban is nyomorba és bérabszolgaságba döntötte a dolgozókat, a nőket pedig kettős abszolgaságra kárhoztatta.

A Szovjethatalom, mint a dolgozók hatalma, már fennállása első hónapjaiban fenekestől felforgatta a nők helyzetét szabályozó törvényeket. A Szovjetköztársaságban kökövön nem maradt azokból a törvényekből, melyek a nők alárendelt helyzetét szentesítették. Nevezetesen a válást, a házasságon kívül született gyermek helyzetét, a nők a gyermek atyja ellen indítható kereseti jogát szabályozó törvényekről beszélek, amelyek különösen kihasználták a nő gyengébb helyzetét, hogy jogilag egyenlőtlenne tegyék, sőt gyakran megalázzák a nőt.

Meg kell mondani, hogy a burzsoá törvényhozás, még a legfejlettebb országokban is, éppen ezen a téren használja ki a nő gyengébb helyzetét, hogy egyenlőtlenne tegye és megalázza a nőt, viszont a Szovjethatalom éppen ezen a téren követ kövön nem hagyott a régi, igazságtalan törvényekből, melyek elviselhetetlenek voltak a dolgozó tömeg képviselői számára. És most büszkén, minden túlzás nélkül mondhatjuk, hogy Szovjet Oroszországon kívül nincs még egy ország a világon, ahol a nő teljesen egyenjogú, ahol a nő nincs megalázva, ami különösen a mindennapi, családi

életben érezhető. Ez volt egyik első és legfontosabb feladatunk.

Ha önöknek olyan pártokkal van dolguk, amelyek ellenségei a bolsevikoknak, vagy ha olyan újságok jutnak a kezükbe, melyeket orosz nyelven adnak ki, a Kolcsak vagy Gyenyikin által elfoglalt területeken, vagy ha olyan emberekkel beszélnek, akik e lapok álláspontját osztják, akkor gyakran hallhatják azt a vádat, hogy a Szovjethatalom megszegte a demokráciát.

Nekünk, a Szovjethatalom képviselőinek, bolsevik kommunistáknak és a Szovjethatalom híveinek állandóan azt vetik szemünkre, hogy megszegték a demokráciát és ezt a vádat azzal a ténnyel bizonyítják, hogy a Szovjethatalom szétkergette az Alkotmányozó Gyűlést. Erre a vádra általában így válaszolunk: szerintünk hajtófát sem ér az olyan demokrácia és az az Alkotmányozó Gyűlés, amely a föld magántulajdona idején jött létre, mikor az emberek nem voltak egyenlők, mikor az volt az úr, akinek tőkége volt, a többiek pedig, akik nála dolgoztak, az ő bérabszolgái voltak. Ez a demokrácia még a legfejlettebb országokban is csak a rabszolgaságot leplezte. Mi, szocialisták, csak annyiban vagyunk a demokrácia hívei, amennyiben az könnyít a dolgozók és elnyomottak helyzetén. A szocializmus az egész világon azért harcol, hogy ember embert ki ne zsákmányolhasson. Mi azt a demokráciát becsüljük, mely a kizsákmányoltakat, azokat szolgálja, akik nem egyenjogúak. Ha azt, aki nem dolgozik, megfosztjuk választójogától, akkor éppen ez az igazi egyenlőség. Aki nem dolgozik, az ne is egyék. A vádakra úgy válaszolunk, hogy megkérdezzük: vajjon hogyan valósítják meg a demokráciát ebben vagy abban az államban? Valamennyi demokratikus köztársaságban azt látjuk, hogy kikiáltják ugyan az egyenlőséget, de a polgári törvények, azok a törvények, melyek a nő családi helyzetét, a válást szabályozzák, lépten-nyomon megszegik az egyenlőséget, egyenlőtlen helyzetet teremtenek a nők hátrányára és megalázzák a nőket. Mi pedig erre ezt mondjuk: ez a demokrácia megszegése és éppen az elnyomottak rovására szegik meg azt. A Szovjethatalom azzal, hogy törvényeiben

nem tűrte meg a legkisebb célzást sem, mely a nő egyenlőtlenségére engedne következtetni, ezzel jobban megvalósította a demokráciát, mint bármely legfejlettebb ország. Ismétlem, nincs olyan demokratikus állam, nincs olyan demokratikus törvényhozás, mely a nő érdekében a felét is tette volna annak, amit a Szovjethatalom tett fennállása első hónapjaiban.

Persze a törvény még nem minden, és mi semmi esetre sem értük be azzal, amit a törvényhozás terén mondtunk, hanem megtettünk mindent, ami elengedhetetlen volt a nők egyenjogúsításához. Ezzel joggal büszkélkedhetünk. Szovjet Oroszországban most olyan a nő helyzete, hogy azt ideálisnak kell tekinteni még a legfejlettebb országok szempontjából is. De mi természetesen azt mondjuk, hogy ez még csak kezdet.

A nőket még mindig lenyűgözi az otthoni háztartás. Hogy a nő teljesen felszabaduljon és valóban egyenlő legyen a férfival, ahhoz az szükséges, hogy társadalmi gazdaság legyen és a nők résztvegyenek a közös termelő munkában. A nő helyzete akkor ugyanolyan lesz, mint a férfié.

Persze, itt nem arról van szó, hogy a nőket a munka termelékenységé, a munka mennyisége, tartalma, a munkaviszonyok stb. terén egyenlőssítsük, hanem arról, hogy a nő ne nyűgözzön le a férfitől eltérő gazdasági helyzete. Önök valamennyien tudják, hogy a nő még teljes egyenjogúsága mellett is ténylegesen elnyomott marad, mert az ő vállára nehezedik az egész háztartás. Ez a háztartás a legtöbb esetben a legterméketlenebb, a legsztelenebb és legnehezebb munka, amit a nő végezhet. Ez a munka rendkívül kicsinyes, nincs benne semmi, ami valamennyire is elősegítené a nő fejlődését.

A szocialista eszményt követve, harcolni akarunk a szocializmus teljes megvalósításáért és itt igen nagy munkaterület nyílik a nő számára. Most komolyan készülünk arra, hogy megtszítsuk a szocialista építés talaját, de maga a szocialista társadalom felépítése csak akkor fog megkezdődni, mikor a nő teljesen egyenjogú lesz és a kicsinyes, butító, terméketlen munkától megszabadult nővel együtt

fogunk hozzá az új munkához. Ez a munka sok-sok évre elég. Ez a munka nem járhat gyors eredményekkel és nem lesz nagyon hatásos.

Mintintézményeket, étkezdéket, bölcsődéket létesítünk, amelyek majd megszabadítják a nőt a háztartástól. Itt is főleg a nőkre hárul ezeknek az intézményeknek a megszervezése. Meg kell mondanom, hogy Oroszországban ma nagyon kevés olyan intézmény van, amely segítségére lenne a nőknek, hogy kiszabaduljon a házi rabszolgaság állapotából. Elenyészően csekély számban vannak ilyen intézmények és a Szovjetköztársaság mai viszonyai — a hadihelyzet, az élelmezési helyzet, amelyről itt részletesen beszéltek — akadályoznak bennünket ebben a munkában. De meg kell mondanom, hogy ahol erre megvan a legkisebb lehetőség, mindenütt létrejönnek a házi rabszolganőt felszabadító intézmények. Azt mondjuk, hogy a munkások felszabadítása maguknak a munkásoknak a műve. Ugyanígy a munkásnők felszabadítását is maguknak a munkásnőknek kell végrehajtaniuk. Maguknak a munkásnőknek kell gondoskodniuk ezeknek az intézményeknek a fejlesztéséről és a nő tevékenysége arra vezet, hogy a tőkés társadalomban elfoglalt régi helyzete teljesen megváltozik.

A régi tőkés társadalomban külön képzettség kellett ahhoz, hogy valaki politikával foglalkozzék és ezért még a legfejlettebb és legszabadabb tőkés országokban is elenyészően kevés volt azoknak a nőknek száma, akik résztvettek a politikában. A mi feladatunk az, hogy minden dolgozó nőt bevonjunk a politikába. Mióta megszüntettük a föld és a gyár magántulajdonát s megdöntöttük a földbirtokosok és tőkések hatalmát, a politika feladatai egyszerűek, világosak lettek; a dolgozó tömegek és a dolgozó nők teljesen megértik azokat. A nő a tőkés társadalomban jogfosztott, a férfihoz viszonyítva elenyészően csekély mértékben vehet részt a politikában. Hogy ez a helyzet megváltozzék, a dolgozók hatalmára van szükség és akkor a politika fő feladatai olyan kérdések megoldására fognak irányulni, melyek közvetlenül maguknak a dolgozóknak sorsát érintik.

Es itt is elengedhetetlen, hogy a munkásnők, mégpedig

necsak a párttagok és az öntudatos munkásnők, hanem a pártonkívüliek és a legöntudatlanabbak is résztvegyenek benne. A Szovjethatalom itt tág teret nyújt a munkásnő tevékenységére.

Nekünk nagyon nehéz volt harcolni azok ellen az ellenséges erők ellen, akik egész hadjáratot indítanak Szovjet-Oroszország ellen. Katonai téren is nehéz volt harcolni azok ellen az erők ellen, akik háborúval akarják megsemmisíteni a dolgozók hatalmát. Nehéz volt a harc az élelmezés terén is a spekulánsok ellen, mert nem volt elegendő ember, elegendő dolgozó, akik teljes erőből segítettek volna munkájukkal. És itt a Szovjethatalomnak semmi sem olyan becses, mint a pártonkívüli munkásnők nagy tömegeinek a segítségével. Hadd tudják meg a nők, hogy a régi burzsoá társadalomban bonyolult képzettség kellett a politikai tevékenységhez és ez elérhetetlen volt a nő számára. De a Szovjetköztársaság politikájának az a fő feladata, hogy harcoljon a földbirtokosok, a tőkések ellen, a kizsákmányolás megszüntetéseért és ezért a Szovjetköztársaság munkásnői előtt megnyílik a politikai tevékenység lehetősége, amely abban fog állani, hogy a nők szervező képességükkel segíteni fognak a férfiaknak.

Nekünk nemcsak milliókat mozgósító szervező munkára van szükségünk. Szükségünk van a legkisebb arányú szervezőmunkára is, amely lehetőséget nyújt a nőknek is, hogy dolgozzanak. A nő háborús viszonyok között is tud dolgozni, amikor arról van szó, hogy segíteni kell a hadsereget, agitálni kell a hadseregben. A nőnek mindebben aktívan részt kell vennie, hogy a Vörös Hadsereg lássa, hogy gondoskodnak róla, törődnek vele. A nő az élelmezés terén is tud dolgozni — résztvesz a termékek elosztásában és a tömegélelmezés javításában, az étkezdek fejlesztésében, amelyek most széles körben elterjedtek Petrográdon.

Ezek azok a területek, ahol nagyon fontos a munkásnők szervező tevékenysége. A nőknek részt kell venniük a nagy kísérleti gazdaságok megszervezésében és ezeket szem előtt kell tartaniok, hogy ez ne legyen egyesek szórványos dolga. Ez elképzelhetetlen a dolgozó nők tömeges részvétele

nélkül. És a munkásnő könnyen részt vehet ebben a munkában, felügyelhet a termékek elosztására, felügyelhet arra, hogy könnyebben kapjanak termékeket. A pártunkívüli munkásnő maradéktalanul teljesítheti ezt a feladatot és ugyanakkor e feladat teljesítésével a legnagyobb mértékben hozzá fog járulni a szocialista társadalom megszilárdításához is.

A Szovjethatalom, miután megszüntette a föld magántulajdonát és majdnem teljesen megszüntette a gyárak magántulajdonát, most arra törekszik, hogy minden dolgozó, ne csak a párttagok, hanem a pártunkívüliek is, ne csak a férfiak, hanem a nők is résztvegyenek ebben a gazdasági építésben. A Szovjethatalom megkezdett munkája csak akkor vihető előre, ha a nők százai helyett a nők milliói és milliói fognak résztvenni benne egész Oroszországban. Meggyőződésünk, hogy akkor maradandó lesz a szocialista építés ügye. Akkor bebizonyítják a dolgozók, hogy földbirtokosok és tőkésék nélkül is tudnak élni és gazdálkodni. Akkor olyan szilárd lesz a szocialista építés Oroszországban, hogy a Szovjetköztársaság bátran szembeszállhat minden külső és belső ellenségével.

Lenin Művei. 3. kiad. XXIV. köt. 467—472. old. (oroszul).

A SZOVJETHATALOM ÉS A NŐ HELYZETE

1919 november 6

A Szovjethatalom fennállásának második évfordulója alkalmából vessünk egy pillantást arra, hogy mit valósítottunk meg ez alatt az idő alatt és gondolkodjunk a végrehajtott forradalmi átalakulás jelentőségéről és céljairól.

A burzsoázia és székértelői azzal vádolnak bennünket, hogy megsértettük a demokráciát. Mi pedig azt állítjuk, hogy a szovjet forradalom olyan lökést adott a demokrácia fejlődésének, éppen a dolgozókat, a kapitalizmus által elnyomott tömegeket szolgáló demokrácia — következésképpen a nép óriási többségét szolgáló demokrácia, következésképpen a polgári demokráciától (a kizsákmányolók, a tőkések, a gazdagok javára szolgáló demokráciától) eltérő szocialista demokrácia (a dolgozók javára szolgáló demokrácia), mindenirányú fejlődésének, amire még nem volt példa a világon.

Kinek van igaza?

A kérdést alaposan átgondolni, annak mélyére hatolni annyit jelent, mint számbavenni az elmúlt két év tapasztalatait és jobban felkészülni arra, hogy a dolgot tovább fejlesszük.

A nő helyzete különösen szemléltetően mutatja a burzsoá és a szocialista demokrácia közötti különbséget, különösen szemléltetően válaszol a feltett kérdésre.

A nő a burzsoá köztársaságban (azaz ahol a föld, a gyárak, részvények magántulajdonban vannak), még a leg-

demokratikusabb köztársaságban sem, *sehol a világon, még a legfejlettebb országban* sem vált teljesen egyenjogúvá. És ez így van, annak ellenére, hogy a Nagy Francia (burzsoá-demokratikus) Forradalom óta 1 és $\frac{1}{4}$ évszázadnál több idő telt el.

A burzsoá demokrácia szóban egyenlőséget és szabadságot ígér. Valójában pedig egyetlenegy burzsoá köztársaság, még a legfejlettebb burzsoá köztársaság törvényhozása *sem adott* teljes egyenlőséget az emberi nem női felének és a nőt nem szabadította fel a férfi gyámsága és elnyomása alól.

A burzsoá demokrácia a pompás frázisok, az ünnepélyes szavak, hangzatos ígéretek, a *szabadság* és *egyenlőség* nagyhangú jelszavainak demokráciája, valójában pedig mindez csak annak a takarója, hogy a nő nem szabad és nem egyenjogú, hogy a dolgozók és kizsákmányoltak nem szabadok és nem egyenjogúak.

A szovjet vagy szocialista demokrácia megveti a fellen-gős, de hazug szavakat és irgalmatlanul hadat üzen a „demokraták“, a földbirtokosok, a tőkésék, vagy a jóllakott parasztok képmutatásának, akik vagyont harácsolnak össze abból, hogy gabonafeleslegüket spekulációs áron eladják az éhes munkásoknak.

Le ezzel az aljas hazugsággal! Nem lehet, nincs, és nem is lesz „egyenlőség“ az elnyomottak és elnyomók, a kizsákmányoltak és kizsákmányolók között. Nem lehet, nincs, és nem is lesz igazi „szabadság“ mindaddig, amíg a férfinak törvénnyel biztosított előjogai vannak a nővel szemben, amíg a munkás fel nem szabadul a tőke igája alól, amíg a dolgozó paraszt fel nem szabadul a tőkés, a földbirtokos, a kereskedő igája alól.

Csak ámsítsák a népet a hazugok és képmutatók, a tőkfilkók és vakok, a burzsoák és szekértolók, hadd beszéljenek általános szabadságról, általános egyenlőségről, általános demokráciáról.

Mi pedig azt mondjuk a munkásoknak és parasztoknak: rántsátok le az álarcot ezekről a hazugokról, nyissátok ki e vakok szemét. Kérdezzétek meg:

- Hol van a nemek egyenlősége?
- Hol a nemzetek egyenlősége?
- *Hol az osztályok egyenlősége?*
- Szabadság? de milyen igától, vagy melyik osztály igájától? Szabadság? de melyik osztály részére?

Aki politikáról, demokráciáról, szabadságról, egyenlőségről, szocializmusról beszél és nem *veti* fel, nem hangsúlyozza ezeket a kérdéseket, aki nem harcol ezek ellen a kérdéseknek véka alá rejtése, elhallgatása, elkenése ellen — az a dolgozók leggonoszabb ellensége, báránybőrbe bújt farkas, a munkások és parasztok legádázabb ellenfele, az a földesurak, cárok, tőkésék szolgája.

A Szovjethatalom Európa egyik legelmaradottabb országában két év alatt többet tett a nő felszabadítása, a nők az „erős” nemmel való egyenlősége érdekében, mint amennyit a világ összes haladó, művelt, „demokratikus” köztársaságai — 130 év alatt — együttvéve tettek.

Művelődés, kultúra, civilizáció, szabadság — ezek a pompás szavak a világ valamennyi tőkés, burzsoá köztársaságában hallatlanul aljas, undorítóan piszkos, állatiasan durva törvényekkel párosulnak, amelyek szentesítik a nők egyenlőtlenségét. A házassági és válási törvények, azok a törvények, melyek különböző mértékkel mérnek a házasságon kívül született és „törvényesen született” gyermekeknek, melyek előjogokat biztosítanak a férfiaknak és meg alázzák, megbántják a nőket, ezek a törvények nagyszerűen illusztrálják a burzsoá művelődést, kultúrát, civilizációt és szabadságot.

A tőke, a „szent magántulajdon” igája, a nyárspolgári korlátozottság és a kistulajdonosi kapzsiság zsarnoksága — ez gátolta a burzsoázia legdemokratikusabb köztársaságait abban, hogy leszámoljanak ezekkel a piszkos és aljas törvényekkel.

A Szovjetköztársaság, a munkások és parasztok köztársasága, egyszerre végzett ezekkel a törvényekkel, követ követően nem hagyott a burzsoá hazugság és burzsoá képmutatás alkotásaiból.

Le ezzel a hazugsággal! Le a hazugokkal, akik akkor,

amikor van elnyomott nem és vannak elnyomott osztályok, amikor a tőke, a részvények magántulajdonban vannak és a jóllakottak gabonafeleslegükkel kiszipolyozzák az éhezöket — arról beszélnek, hogy szabadságot és egyenlőséget adtak *mindenkinek*. Nem *mindenkinek* szóló szabadság, nem *mindenkinek* szóló egyenlőség, hanem *harc* az elnyomók és kizsákmányolók ellen, hogy *megsemmítsük* az elnyomás és kizsákmányolás minden *lehetőségét*. Ez a mi jelszavunk!

Szabadság és egyenlőség az elnyomott nemnek!

Szabadság és egyenlőség a munkásnak, dolgozó parasztnak!

Harc az elnyomók ellen, harc a tőkés ellen, harc a spekulánsok ellen!

Ez a mi harci jelszavunk, ez a mi proletár igazságunk, a tőke elleni harc igazsága, az az igazság, amelyet arcába vágunk a tőkés világnak, mely édeskés, képmutató, fellenegős frázisokkal *általános* szabadságról és egyenlőségről, *minden ember* szabadságáról és egyenlőségéről beszél.

S éppen azért, mert lerántottuk a leplet erről a képmutatásról, mert forradalmi eréllyel megvalósítjuk az elnyomottak és dolgozók szabadságát és egyenlőségét — az elnyomókkal szemben, a tőkésekkel szemben, a kulákokkal szemben — éppen ezért lett oly drága a Szovjethatalom az egész világ munkásságának.

Éppen ezért a Szovjethatalom fennállásának második évfordulóján az egész világ munkássága, az elnyomottak és kizsákmányoltak velünk éreznek.

Éppen ezért a Szovjethatalom fennállásának második évfordulóján, bár éhezünk, fázunk, nyomorgunk, mert az imperialisták hadjáratot indítottak az Oroszországi Szovjetköztársaság ellen — mégis rendületlenül hiszünk ügyünk igazában, rendületlenül hisszük, hogy a Szovjethatalom biztosan győzni fog az egész világon.

Lenin Művei. 3. kiad. XXIV. köt. 517—519. old. (oroszul).

Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 102—105. old.

A MUNKÁSNŐKHÖZ

1920 február 21

Eltársak! A moszkvai szovjetválasztások azt mutatják, hogy a kommunista párt mély gyökeret vert a munkásosztályban.

A munkásnőknek jobban ki kellene venni részüket a választásban. A Szovjethatalom a világ legelső és egyetlen hatalma, amely teljesen eltörölte mindazokat a régi, burzsoá, alávaló törvényeket, amelyek kevesebb jogot adtak a nőnek, mint a férfinak, amelyek előjogokat biztosítottak a férfinak, például a házasságjog terén vagy a gyermekek tekintetében. A Szovjethatalom a világ legelső és egyetlen hatalma, mint a dolgozók hatalma, eltörölte a férfi összes kiváltságait, melyek a magántulajdonnal kapcsolatban minden burzsoá köztársaság családjogában, még a legdemokratikusabb köztársaságok családjogában is fennmaradtak.

Ahol földbirtokosok, tőkésék, kereskedők vannak, ott a nő és a férfi törvény szerint nem lehet egyenlő.

Ahol nincsenek földbirtokosok, tőkésék, kereskedők, ahol a dolgozók hatalma kizsákmányolóknak nélkül új életet épít, ott a nő törvény szerint egyenlő a férfival.

De ez kevés.

A törvényes egyenlőség még nem valóságos egyenlőség.

Nekünk az a célunk, hogy a munkásnő ne csak jogilag, hanem a gyakorlati életben is egyenlő legyen a munkásférfival. Ehhez az szükséges, hogy a munkásnők egyre fokozottabb mértékben vegyenek részt a társadalmi vállalatok igazgatásában és az állam kormányzásában.

A nők a vezetés közben gyorsan tanulnak és utólérik a férfiakat.

Válasszatok hát a Szovjetbe minél több munkásnőt, kommunista és pártönkízüli nőket egyaránt. Csak legyen becsületes munkásnő, aki értelmes és lelkiismeretesen tud dolgozni, ha pártönkízüli is — válasszatok be a Moszkvai Szovjetbe!

Több munkásnőt a Moszkvai Szovjetbe! Bizonyítsa be a moszkvai proletariátus, hogy kész megtenni és meg is tesz mindent, hogy kivívja a teljes győzelmet, hogy győzelmesen harcoljon a régi egyenlőtlenség, a nő régi, burzsoá megalázása ellen.

A proletariátus nem vívhatja ki a teljes szabadságot, ha nem vívja ki a nő teljes szabadságát.

Lenin Művei. 3. kiad. XXV. köt. 40—41. old. (oroszul).

A MUNKÁSNŐK NEMZETKÖZI NAPJÁRA

1920 március 4

... A kapitalizmus még a formális egyenlőséget (a törvényes egyenlőséget, a jóllakott és az éhes, a tulajdonos és a nincstelen „egyenlőségét”) *sem képes* következetesen keresztülvinni. Ennek a következetlenségnek egyik kirívó megnyilvánulása az, hogy a nők *nem egyenjogúak* a férfiakkal. Teljes egyenjogúságot nem adott egyetlen, még a legprogresszívebb köztársasági, demokratikus, polgári állam sem.

Az Oroszországi Szovjetköztársaság ellenben a nők törvényi egyenlőtlenségének minden nyomát *kivétel nélkül* egyszerre eltakarította, egyszerre biztosította a nő teljes törvényi egyenlőségét.

Azt mondják, hogy a kultúra színvonalára a nő jogi helyzete a legjellemzőbb. Ebben a mondásban mélyértelmű igazság magva rejlik. Ebből a szempontból csak a proletárdiktatúra, csak a szocialista állam emelkedhetett és emelkedett a kultúra legmagasabb színvonalára.

Ezért a nőmunkásmozgalom új, példátlanul hatalmas fellendülése elkerülhetetlenül az első Szovjetköztársaság megalapításával (és megszilárdításával) — és ezen kívül és ezzel kapcsolatban a Kommunista Internacionáléval függ össze.

Ha azokat tartjuk szem előtt, akiket a kapitalizmus közvetlenül vagy közvetve, teljesen vagy részben elnyomott, akkor éppen a szovjet rend és csak a szovjet rend biztosít

hatja a demokráciát. Ezt világosan bizonyítja a munkásosztály és a szegényparaszatok helyzete. Ezt világosan bizonyítja a nők helyzete.

De a szovjet rend a végső, döntő harc az *osztályok megszüntetéséért*, a gazdasági és társadalmi egyenlőségéért. A demokrácia *nekünk kevés*, még a kapitalizmus által elnyomottak, még az elnyomott női nem demokráciája is kevés.

Harc a nő gazdasági és társadalmi — és nemcsak törvényi — egyenlőségéért — ez a nőmunkásmozgalom főfeladata. A nőt be kell vonni a társadalmi termelő munkába, ki kell ragadni a „házi rabszolgaságból“, ki kell szabadítani a butító és megalázó alárendeltségből, a konyha, a gyermekszoba örökös és kizárólagos légköréből. Ez a fő feladat.

Ez hosszantartó harc lesz, mely megköveteli a társadalmi technika és erkölcsök gyökeres átalakítását. De ez a harc a kommunizmus teljes győzelmével fog végződni.

Lenin Művei. 3 kiad. XXV. köt. 63—64. old. (oroszul).

**A KORMÁNYZÓSÁGI NŐI OSZTÁLYOK
ÖSSZOROSZORSZÁGI TANÁCSKOZÁSÁNAK
ÜDVÖZLÉSE**

Telefonon

1920 december 6

Eltársak, szívből sajnálom, hogy nem lehetek jelen a kongresszusukon. Kérem, adják át a kongresszus minden részvevőjének őszinte üdvözlétemet. Kívánom, hogy munkájukat siker koronázza.

A nők részvétele a párt- és szovjet munkában éppen most válik óriási jelentőségűvé, amikor a háború befejeződött és a békés szervező munka, remélem, hosszú időre homlokterbe került. Ebben a munkában a nőknek elsőrendű szerepet kell betölteniök és természetesen be is töltik azt.

N. Lenin

1920 december 6.

Lenin Művei. 3. kiad. XXV. köt. 516. old. (oroszul).

A MUNKÁSNÖK NEMZETKÖZI NAPJA

1921 március 4

A bolsevizmus és az Októberi Forradalom leglényegesebb és legfőbb jellemzője az, hogy éppen azokat vonja be a politikába, akik a kapitalizmusban a legjobban el voltak nyomva. A tőkésék elnyomták, becsapták, kirabolják őket a monarchiákban is, a burzsoá-demokratikus köztársaságokban is. Amíg a föld, a gyárak magántulajdonban voltak, addig elkerülhetetlen volt, hogy a tőkésék elnyomják, becsapják, kirabolják a dolgozó népet.

A bolsevizmusnak, a Szovjethatalomnak az a lényege, hogy a burzsoá demokratizmus hazugságait és képmutatását leleplezve, a föld, a gyárak magántulajdonát eltörölve, az egész államhatalmat a dolgozók és a kizsákmányolt tömegek kezében összpontosítja. Ők, ezek a tömegek saját kezükbe veszik a politikát, vagyis az új társadalom építésének ügyét. Nehéz dolog, mert a kapitalizmus elnyomta és sötétségben tartotta a tömegeket, de nincs és nem is lehet más kiút a bérrabszolgaságból, a tőkés rabságból.

A tömegeket azonban nem lehet bevonni a politikába anélkül, hogy a nőket ne vonnók be a politikába. Mert az emberi nem női fele a kapitalizmus alatt kettős elnyomás alatt szenved. A munkásnőt és a parasztnőt elnyomja a tőke és ráadásul a nő még a legdemokratikusabb polgári köztársaságban sem teljesjogú, mert a törvény nem ismeri el a nő és a férfi egyenjogúságát, azonkívül — és ez a fő — „házi rabszolgaságban, házi rabszolgánő“ marad, akit elnyom a

konyha és általában a magánháztartás rendkívül kicsinyes, piszkos, nehéz, butító munkája.

A világ egyetlen pártja, a világ egyetlen forradalma sem merészelte oly mélyen elválni a nők elnyomásának és egyenlőtlenségének gyökereit, mint ahogy azt a bolsevik, a szovjet forradalom tette. Nálunk, Szovjet Oroszországban nyoma sem maradt a nők és a férfiak jogi egyenlőtlenségének. A Szovjethatalom teljesen megszüntette azt a különösen gyalázatos, aljas, és képmutató egyenlőtlenséget, amely a házassági és családjog terén, valamint a gyermekhez való viszony tekintetében fennállott.

Ez csak az első lépés a nő felszabadítása felé. De ezt az első lépést egyetlenegy, még a legdemokratikusabb polgári köztársaság, sem merte megtenni. Nem merete, mert félt a „szent magántulajdonhoz” nyúlni.

A második és döntő lépés — a föld, a gyárak magántulajdonának megszüntetése. Ezzel és csakis ezzel tesszük lehetővé a nők teljes és valóságos felszabadítását, csakis így válik lehetővé, hogy a nő a kis, egyéni háztartásról a nagy társadalmasított háztartásra való áttérés útján kiszabaduljon a „házi rabszolgaságból”.

Ez az áttérés nehéz, mert azt jelenti, hogy át kell alakítani a nagyon erősen begyökerezett, megszokott, begyepesedett, megcsontosodott „rendet” (őszintén szólva aljas képtelenségeket és vadságokat, nem pedig „rendet”). De az áttérést megkezdjük, elindítottuk a dolgot, ráléptünk az új útra.

És a munkásnők nemzetközi napján, a világ minden országában, a munkásnők számtalan gyűlésén fogják üdvözölni Szovjet Oroszországot, amely hallatlanul nehéz, de nagy, világjelentőségű és valóban felszabadító munkába kezdett. Bátor felhívások fognak elhangzani, hogy ne csüggedjen senki a kegyetlen és gyakran vadállati burzsoá reakció láttán. Minél „szabadabb” vagy „demokratikusabb” egy burzsoá ország, a tökések bandája annál jobban őrzöng, annál vadállatibb kegyetlenkedéssel lép fel a munkások forradalma ellen; példa erre az Északamerikai Egyesült Államok demokratikus köztársasága. De a munkásság zöme

már felébredt. Az imperialista háború végleg felébresztette Amerika, Európa és az elmaradt Ázsia alvó, félig alvó, fásult tömegeit.

A jég megtört az egész világon.

A népek felszabadulása az imperializmus igája alól, a munkások és munkásnők felszabadulása a tőke igája alól — feltartóztathatatlanul halad előre. Ezt az ügyet a munkások és munkásnők, a parasztok és parasztnők tíz- és százmilliói lendítették előre. Ezért ez az ügy győzedelmeskedni fog az egész világon, a munka felszabadul a tőke igája alól.

Lenin Művei. 3. kiad. XXVI. köt. 193—194. old. (oroszul).

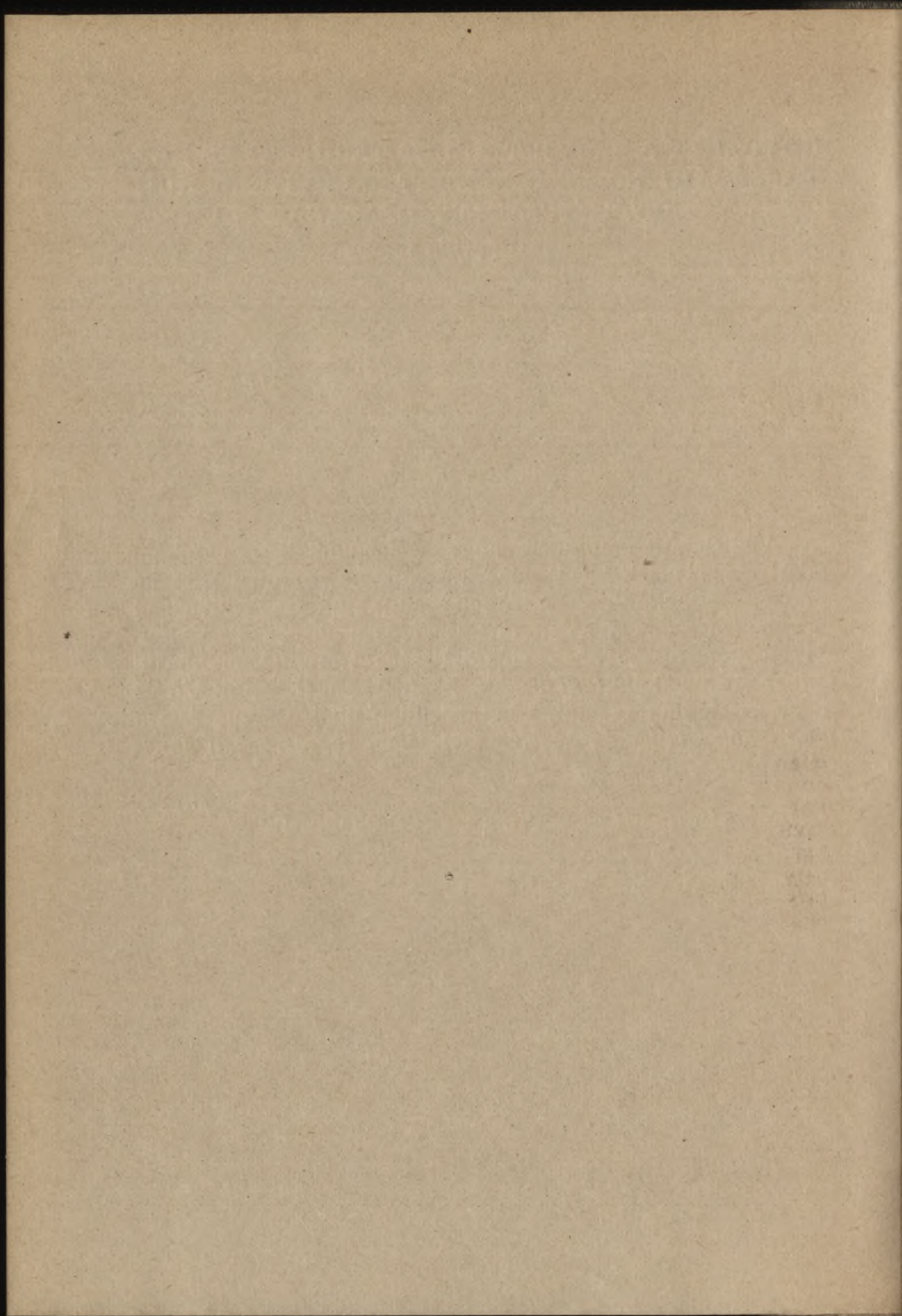
ÜDVÖZLET A SZOVJET KELET TERÜLETI ÉS KÖZ-
TÁRSASÁGI NŐSZÖVETSÉGEIT KÉPVISELŐ KÜL-
DÖTTEK TANÁCSKOZÁSÁNAK

1921 április 10

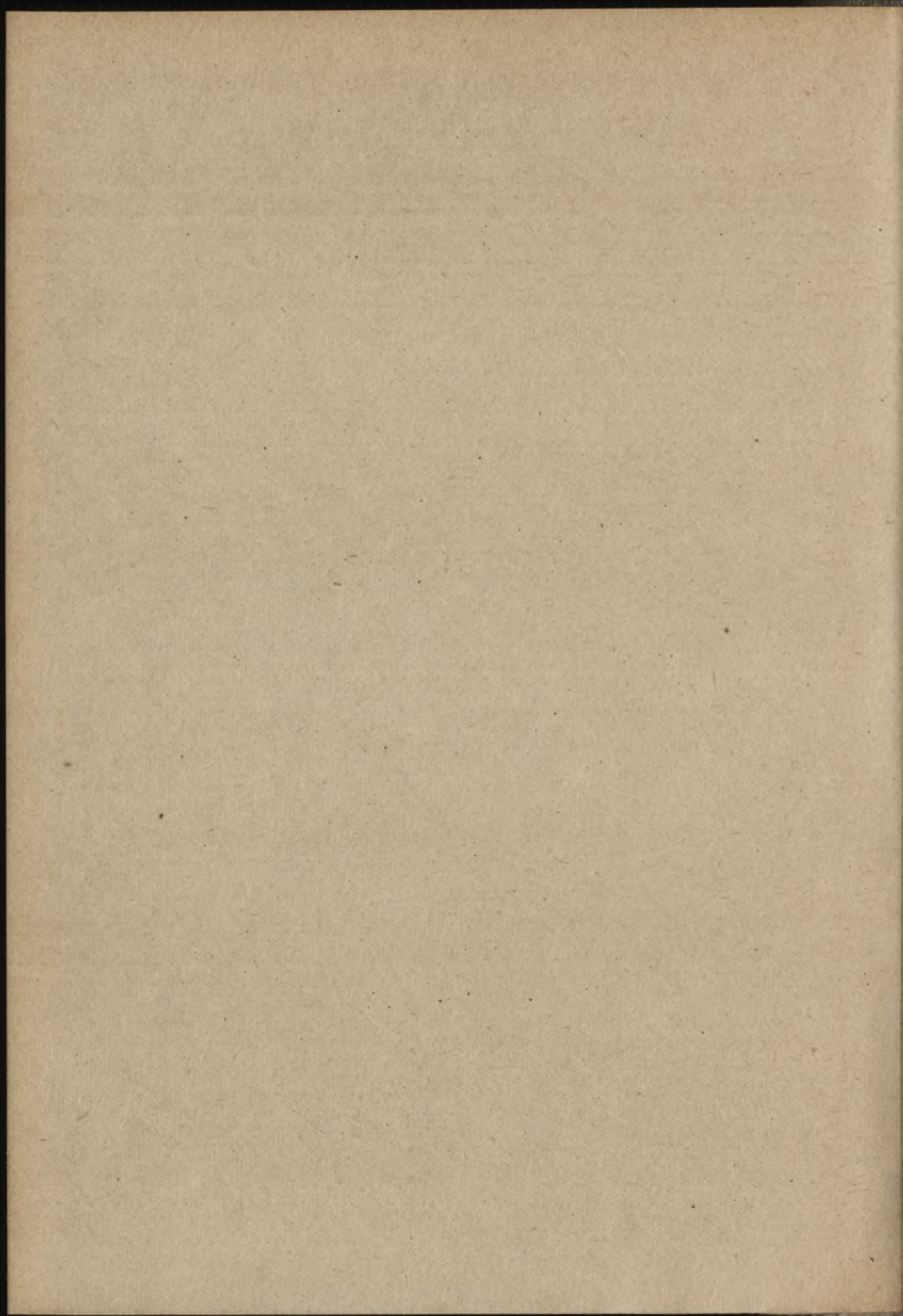
Végtelenül sajnálom, hogy halaszthatatlan munkám miatt nem lehetek jelen tanácskozásukon. Forrón üdvözlöm önöket és sok sikert kívánok munkájukhoz. Különösen koronázza siker a keleti nők első összszövetségi pártonkívüli kongresszusának előkészítésére irányuló munkájukat. Ennek a kongresszusnak, ha helyesen készítik elő és helyesen fogják vezetni, kétségtelenül óriási szerepe lesz a *keleti nők öntudatának felébresztésében és szervezeti egyesítésében.*

Lenin

Lenin Művei. 3. kiad. XXVI. köt. 309. old. (oroszul).

SZTÁLIN

ÜDVÖZLET A SZOVJET HEGYKÖZTÁRSASÁG ELSŐ NÖKONGRESSZUSÁNAK

1921 június 17

Adják át testvéri üdvözetemet a hegyköztársasági dolgozó nők első kongresszusának. Végtelenül sajnálom, hogy betegségem miatt nem lehetek jelen a kongresszuson.

Eltársnők, hegyköztársasági dolgozó asszonyok és lányok! Az emberiség történelmében egyetlenegy komoly szabadságmozgalom sem lehetett meg a nők közvetlen részvétele nélkül, mert az elnyomott osztály minden lépése a felszabadulás útján — egyszersmind a nők helyzetének könnyítését is jelenti. Az ókori rabszolgák szabadságmozgalmának éppúgy, mint az újkori jobbágyok szabadságmozgalmának soraiban nemcsak férfiak voltak, hanem ott voltak a nők is — női harcosok és vértanuk, akik vérükkel pecsételték meg, hogy hűek maradtak a dolgozók ügyéhez. Végül, a proletariátus mostani szabadságmozgalma — a legmélyebb és leghatalmasabb az emberiség minden szabadságmozgalma közül — nemcsak hősnőket és női vértanukat teremtett, hanem megteremtette a közös proletárizászló alatt győzelmesen harcoló dolgozó nők millióinak szocialista tömegmozgalmát is.

A dolgozó nőknek ehhez a hatalmas mozgalmához képest a burzsoá intellektuel nők liberális mozgalma csak gyermekjáték, melyet időtöltés céljából találtak ki.

Meg vagyok győződve, hogy a Hegyköztársaság női kongresszusa vörös zászló alatt fogja végezni munkáját.

Sztálin

1921 június 17.

Sztálin Művei. 5. köt. 60—61. old. (oroszul).

A MUNKÁSNŐK ÉS PARASZTNŐK ELSŐ KONGRESSZUSÁNAK ÖTÖDIK ÉVFORDULÓJÁRA

1923 november 10

Pártunk Központi Bizottsága öt évvel ezelőtt Moszkvába egybehívta a munkásnők és parasztnők első oroszországi kongresszusát. A kongresszuson több mint ezer küldött volt jelen, akik legalább egymillió dolgozó nőt képviseltek. Ez a kongresszus határkövet jelent pártunknak a dolgozó nők között végzett munkájában. Ennek a kongresszusnak megbecsülhetetlen érdeme, hogy köztársaságunkban lerakta a munkás- és parasztnők politikai nevelésének *szervezeti* alapját.

Egyesek azt hihetnék, hogy ebben nincsen semmi különös, hogy a párt mindig foglalkozott a tömegek, tehát a nők politikai nevelésével is, hogy a nők politikai nevelésének nem lehet komoly jelentősége, mert már munkásokból és parasztokból nevelt, egybeforrt kádereink vannak. Ez a nézet teljesen helytelen. Most, mikor a hatalom a munkások és parasztok kezében van, a dolgozó nők politikai nevelése elsőrendű fontosságú.

Éspedig a következő okokból.

Országunk lakossága körülbelül 140 millió lélek, ennek legalább fele nő, főleg sötétségben tartott, kevésbé tudatos, elmaradt munkás- és parasztnő. Országunk komolyan hozzálátott, hogy új, szovjet életet építsen. Nem világos-e, hogy országunk női, akik a lakosság felét alkotják, ránk-nehezedő ólomsúlyként fogják gátolni minden haladásunkat, ha továbbra is sötétségben maradnak, öntudatlanok lesznek, elmaradnak?

A munkásnő ott áll a munkás mellett. Vele együtt dolgozik ipari építésünk közös ügyén. A munkásnő segíthet a közös ügyben, ha öntudatos, ha politikailag felvilágosult. De tönkretetheti a közös ügyet, ha sötétségben marad, öntudatlan — természetesen nem rosszakaratból teszi azt tönkre, hanem azért, mert sötét, öntudatlan.

A parasztnő ott áll a paraszt mellett. Vele együtt viszi előre mezőgazdasági fejlődésünk közös ügyét, mezőgazdaságunk haladását, felvirágzását. A parasztnő óriási hasznára lehet ennek az ügynek, ha kiszabadul a sötétség és tudatlanság béklyójából. És megfordítva: fékezheti az egész ügyet, ha továbbra is tudatlan marad.

A munkás- és parasztnők ugyanolyan szabad polgárok, mint a munkások és parasztok. Résztvesznek szovjetjeink, szövetkezeteink választásában, beválaszthatók a Szovjetekbe és a szövetkezetekbe. A munkás- és parasztnők, ha politikailag érettek, megjavíthatják Szovjetjeinket és szövetkezeteinket, erősíthetik és fejleszthetik azokat. A munkás- és parasztnők gyengíthetik és alááshatják azokat, ha sötétek és tudatlanok.

A munkás- és parasztnők ifjúságunknak, országunk jövődjének szülői, neveői. Lelkileg elnyomoríthatják a gyermeket, de egészséges szellemű ifjúságot is adhatnak, mely előbbre képes vinni országunkat. Mindez attól függ, vajjon együttérez-e a nő mint anya a szovjet rendszerrel, vagy pedig a pap, a kulák, a burzsoázia uszályában vonszolódik.

Ez az oka annak, hogy most, mikor a munkások és parasztok hozzáfogtak az új élet építéséhez, a munkás- és parasztnők politikai nevelése elsőrendű, óriási fontosságú feladat, a burzsoázia legyőzésének kérdése.

Ezért a munkás- és parasztnők első kongresszusa, amely elindította a dolgozó nők politikai nevelésének ügyét, valóban felbecsülhetetlen jelentőségű.

Öt évvel ezelőtt, a munkás- és parasztnők első kongresszusán az volt a párt legközelebbi feladata, hogy a *munkásnők* százazreit bevonja az új, szovjet élet építésének közös munkájába. Akkor az iparvidékek munkásnői álltak az első

sorokban, ők voltak a dolgozó nők legmozgékonyabb és legöntudatosabb elemei. El kell ismerni, hogy ebben a tekintetben nem keveset tettek öt év alatt, de még mindig sok a tennivaló.

Most az a párt legközelebbi feladata, hogy a *parasztnők* millióit bevonja szovjet életünk építésének közös munkájába. Öt évi munkánk folyamán már számos vezető került ki a parasztnők sorából. Reméljük, hogy a parasztnőkből lett vezetők sorai újabb öntudatos parasztnőkkel fognak bővülni. Reméljük, hogy a párt megbirkózik ezzel a feladattal is.

Sztálin Művei. 5. köt. 349—351. old. (oroszul).

[„A MUNKÁS- ÉS PARASZTNŐKNEK A SZOVJET- ÉS PÁRTMUNKÁBA VALÓ BEVONÁSA KÜLÖNÖSEN FONTOS KÉRDÉS”]

Az OK(b)P XIII. kongresszusán tartott szervezeti beszámolóinak
„A pártot az osztállyal összekötő tömegszervezetek“ c. d) pontja

1924 május 24

Munkásnők és parasztnők egyesülései. Itt a legfontosabb szervezet: a küldöttgyűlés. Itt sok a zavaros adat, se szeri se száma, de ha alaposabban megnézzük a dolgot, kiderül, hogy a városokban a múlt évben 37 000, az idén pedig 46 000 küldött nő volt, vagyis valamivel több, mint a múlt évben. Tavaly a falvakban 58 000 küldött nő volt, most pedig 100 000. Arról azonban, hogy ezek a küldött nők mekkora paraszt- és munkásnőtömeget egyesítenek, erről megközelítőleg sem sikerült pontos adatokat kapnom.

Mivel a munkás- és parasztnőknek a szovjet- és pártmunkába való bevonása különösen fontos kérdés, ezért nem lesz fölösleges megvizsgálni, hogy mennyi munkásnő és parasztnő van a szakszervezeti szervezetekben, a Szovjetekben, a kormányzósági és járási pártbizottságokban. A múlt évben a falusi Szovjetekben mindössze kb. 1% nő volt (rendkívül kevés). Az idén 2,9% (szintén nagyon kevés), de mégis van növekedés. A járási végrehajtóbizottságokban a múlt évben 0,3% nő volt, az idén — 0,5%, minimális növekedés, amely szóra sem érdemes. A kerületi végrehajtóbizottságokban a múlt évben körülbelül 2% nő volt, az idén pedig valamivel több mint 2% (az adatok az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaságra vonatkoznak, a többi köztársaságról nincsenek adataink). Az OSzFSzK kormányzósági végrehajtóbizottságaiban a nők számaránya a múlt évben valamivel több mint 2% volt, az idén valamivel

több mint 3%. Az idén a szakszervezeti tagok 26%-a nő, a mult évről nincsenek adatok. Az üzemi bizottságok tagjainak 14%-a, a kormányzósági osztályok tagjainak 6%-a, a szakszervezeti központi bizottságok tagjainak valamivel több mint 4%-a nő. A párttagok közül a mult évben körülbelül 8% volt nő, az idén körülbelül 9%. A mult évben a tagjelöltek körülbelül 9%-a nő volt, az idén a nők arányszáma körülbelül 11%. Az adatok a lenini behívó előtti időszakra vonatkoznak. A kormányzósági pártbizottságokban a XIII. kongresszus idején 3% nő volt, a kerületi bizottságokban — körülbelül 6%. A legfontosabb női egyesületek, a küldöttgyűlések 10%-a kommunista nő volt, most az arányszám 8%-ra csökkent. A csökkenés magyarázata a pártonkívüli küldött nők számának növekedése. Be kell ismernünk, hogy Szovjetuniónk népességének fele — a nő — még mindig nem vesz részt, vagy alig vesz részt a szovjet- és pártépítés nagy munkájában.

Sztálin Művei. 6. köt. 194—196. old. (oroszul).

Lenin—Sztálin. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 500—501. old.

[„A MUNKÁS- ÉS PARASZTNÖKET BE KELL
VÁLASZTANI VALAMENNYI PÁRT- ÉS SZOVJET-
SZERVEZETBE“]

„Az OK(b)P XIII. kongresszusának eredményeiről“ mondott
előadói beszédből

1924 június 17

A dolgozó nők közötti munkáról. Már kongresszusi előadói beszédemben mondtam, hogy ezzel a munkaterülettel nálunk nem igen törődnek, pedig ez a munka a párt szempontjából rendkívül fontos, sőt egyes esetekben — az új nemzedék szocialista szellemű nevelése szempontjából döntő jelentőségű terület. Természetesen nem érdemes ismételnem, mit a kongresszuson már elmondtam. Csak arra szeretném felhívni a figyelmüket, hogy a kongresszus, bár sajnálatosan nem volt módjában külön megtárgyalni a dolgozó nők közötti munka kérdését, mégis külön határozatot hozott arról, hogy „felhívja az egész párt különös figyelmét arra, hogy a munkás- és parasztnők között fokozni kell a munkát és be kell őket választani valamennyi párt- és szovjet szervbe“ ... Azt hiszem, a következő kongresszuson külön kell foglalkozni ezzel a kérdéssel. A kongresszus befejezése után a Központi Bizottság plénuma a kongresszus határozata értelmében rögtön megbízta Központi Bizottságunk Szervező Irodáját, hogy külön intézkedjék a dolgozó nők közötti munkának kellő színvonalra emelése érdekében.

Sztálin Művei. 6. köt. 251. old. (oroszul).

MUNKÁSNÖK ÉS PARASZTNÖK VÉSSÉTEK EMLÉKEZETETEKBE ÉS TELJESÍT- SÉTEK ILJICS VÉGAKARATÁT!

1925 január 5

Egy évvel ezelőtt, mikor a dolgozók nagy vezére és tanítója, a mi Leninünk eltávozott tőlünk, örökbe hagyta ránk intelmeit és megmutatta a kommunizmus végleges győzelme felé vezető utat, amelyen haladnunk kell. Munkásnők és parasztnők! Teljesítsétek Iljics végakarátát! Neveljétek gyermekeiteket Iljics végrendelete szellemében!

Lenin elvtárs örökbe hagyta ránk, hogy minden erőnkkel erősítsük a munkások és parasztlak szövetségét. Munkásnők és parasztnők! Erősítsétek ezt a szövetséget!

Lenin elvtárs arra tanította a dolgozókat, hogy támogassák a munkásosztályt a belső és külföldi burzsoázia ellen vívott harcában. Munkásnők és parasztnők! Véssétek emlékezetetekbe Iljics végakarátát. Támogassátok az új életet építő munkásosztály hatalmát!

Lenin elvtárs arra tanította bennünket, hogy hordozzuk fennen a kommunista pártnak, valamennyi elnyomott vezérének zászlaját. Munkásnők és parasztnők, tömörüljétek e párt körül — ez a ti pártotok!

Iljics halálának évfordulóján a pártnak ez a jelszava: a munkásnőnek és parasztnőnek, aki a párttal együtt új életet épít — szélesebb utat!

I. Sztálin

Sztálin Művei. 7. köt. 1—2. old. (oroszul).

Sztálin. A Szovjetunió agrárpolitikájáról. Szikra 1949. 49. old.

A NEMZETKÖZI NŐNAPRA

1925 március 8

Az emberiség történetében az elnyomottak egyetlen nagy mozgalma sem zajlott le a dolgozó nők részvétele nélkül. A dolgozó nők, az elnyomottak között a legelnyomottabbak, sohasem maradtak és nem is maradhattak távol a felszabadító mozgalom nagy országútjától. Mint tudjuk, a rab-szolgák szabadságmozgalmában száz és száz, ezer és ezer hősnő harcolt és halt vértanúhalált. Azok soraiban, akik a jobbágyok felszabadításáért harcoltak, a dolgozó nők tízezrei küzdöttek. Nem meglepő, hogy a munkásosztály forradalmi mozgalma, ez a leghatalmasabb mozgalom az elnyomott tömegek valamennyi szabadságmozgalma közül, a dolgozó nők millióit egyesíti zászlaja alatt.

A nemzetközi nőnap a munkásosztály szabadságmozgalmának leggyőzhetetlenségét és hatalmas jövőjét hirdeti.

A dolgozó nő, a munkás- és parasztnő a munkásosztály óriási tartaléka. Ez a tartalék a lakosság nagyobbik fele. A proletariátus mozgalmának sorsa, a proletárforradalom győzelme vagy veresége, a proletárhatalom győzelme vagy veresége attól függ, hogy ez a női tartalék a munkásosztály oldalán, avagy ellene fog-e küzdeni. Ezért a proletariátusnak és élesapatának, a kommunista pártnak erőlesen kell harcolnia, hogy a nőket, a munkás- és parasztnőket kiszabadítsa a burzsoázia befolyása alól, politikailag nevelnie kell és a proletariátus zászlaja alatt meg kell szerveznie a munkás- és parasztnőket. Ez a legelső feladat.

A nemzetközi nőnap eszköze annak, hogy a dolgozó nők tartalékát a proletariátus oldalára állítsuk.

A dolgozó nő azonban — nemcsak tartalék. A dolgozó nők — ha helyes a munkásosztály politikája — a munkásosztály valóságos hadseregévé válhatnak, a munkásosztály hadseregévé kell lenniök, amely hadba száll a burzsoáziával. A dolgozó nők tartalékából ki kell kovácsolni a munkás- és parasztnők hadseregét, amely vállvetve harcol a proletariátus hatalmas hadával. Ez a munkásosztály második és döntő feladata.

A nemzetközi nőnapnak olyan eszközzé kell lennie, melynek segítségével a munkás- és parasztnőket a munkásosztály tartalékából a proletariátus szabadságmozgalmának harcoló hadseregévé változtatjuk.

Éljen a Nemzetközi Nőnap!

Sztálin Művei. 7. köt. 48—49. old. (oroszul).

A NEMZETKÖZI KOMMUNISTA NÖNAPRA

1926 március 7

Forró üdvözlét a világ munkásnőinek és dolgozó nőinek, akik a szocialista proletariátus körül *egy* dolgozó családba tömörülnek.

Teljes sikert kívánok nekik munkájukban, mely arra irányul, hogy

1. a világ munkásai közötti nemzetközi kötelékeket erősítsék és a proletárforradalom győzelmét biztosítsák;

2. a dolgozó nők elmaradt rétegeit a burzsoázia szellemi és gazdasági rabsága alól felszabadítsák;

3. a parasztnőket a proletariátus, a forradalom vezére és a szocialista építés vezetője körül tömörítsék;

4. az elnyomott tömegeknek — helyzeténél fogva még nem egyenlő — két részét olyan harcosok egységes hadseregévé kovácsolják, akik mindennemű jogegyenlőtlenség, mindennemű elnyomás megszüntetéséért, a proletariátus győzelméért, országunk új, szocialista társadalmának felépítéséért küzdenek.

Eljen a Nemzetközi Kommunista Nőnap!

I. Sztálin

Sztálin Művei. 8. köt. 108. old. (oroszul).

**A MUNKÁSNŐK ÉS PARASZTNŐK
ELSŐ KONGRESSZUSÁNAK
TIZEDIK ÉVFORDULÓJÁRA**

1928 november 17

Testvéri üdvözet a munkásnőknek, a város és a falu minden dolgozó asszonyának és lányának!

Sikert kívánok nekik a kizsákmányolás, az elnyomás, az egyenlőtlenség, a sötétség és műveletlenség megszüntetéséért folyó harcban!

Valamennyi dolgozóval egységfrontban, a munkásosztály vezetésével — előre a kapitalizmus megsemmisítéséért, a proletárdiktatúra megszilárdításáért, az új szocialista társadalom felépítéséért!

I. Sztálin

Sztálin Művei. 11. köt. 244. old. (oroszul).
Sztálin Művei. 11. köt. Szikra 1950. 265. old.

[„A NŐ A KOLHOZOKBAN — NAGY ERŐ.”]

Az élmunkás kolhozparasztok első összsövetségi kongresszusán
mondott beszéd 3. pontjából

1933 február 19

Néhány szót a nőkről, a kolhozparasztnőkről. A kolhozokban a nőkérdés — nagy kérdés, elvtársak. Tudom, hogy sokan lebecsülik a nőket, sőt tréfát üznek belőlük. Ez azonban hiba, elvtársak, komoly hiba. Hiszen a lakosság fele — nő. S ami különösen fontos, a kolhozmozgalom folyamán már számos kiváló és tehetséges nő vezető állásba került. Nézzék ezt a kongresszust, annak összetételét és megláthatják, hogy a nők az elmaradtak sorából már régen az élenjárók sorába emelkedtek. A nő a kolhozokban — nagy erő. Ezt az erőt háttérbe szorítani — bűn. A kolhozokban előtérbe kell állítani a nőket, ennek az erőnek teret kell engedni. Ez mindannyiunk kötelessége.

Igaz, a közelmúltban a Szovjethatalom és a kolhozparasztnők közt kis félreértés volt. A tehénről volt szó. A tehénkérdést azonban elintéztük s a félreértés megszűnt. (Hosszantartó taps.) Elértük azt, hogy a kolhozparasztok többségének gazdaságunként már egy-egy tehene van. Még egy-két év és nem találnak egvetlen kolhozparasztot sem, akinek ne volna saját tehene. Mi, bolsevikok, mindent megteszünk, hogy minden kolhozparasznak saját tehene legyen. (Hosszantartó taps.)

Ami magukat a kolhozparasztnőket illeti, nem szabad elfelejteniök, hogy a kolhozok milyen nagy jelentőségűek a nők szempontjából, tudniok kell, hogy a parasztnők csak a kolhozban válhatnak egyenlőkké a férfiakkal. Ha nincs kolhoz — egyenlőtlenség van; a kolhozban — egyenjogúság uralkodik. Gondolják ezt meg elvtársnők és vigyázzanak a kolhozrendre, mint a szemük fényére. (Hosszas taps.)

Sztálin. A leninizmus kérdései. 11. kiad. 419—420. old. (oroszul).

Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1949. 500—501. old.

[„ÜDVÖZÖLNÜNK KELL A DOLGOZÓ NŐK FOKOZÓDÓ TÁRSADALMI AKTIVITÁSÁT“]

A XVII. pártkongresszuson a Központi Bizottság munkájáról mondott beszámoló II. részének 3. pontjából

1934 január 26

Mint örvendetes tényt és mint a falu kulturális fejlődésének jelét kell feljegyeznünk, hogy a kolhozparasztnők aktivitása a társadalmi szervező munka terén fokozódik. Tudjuk, például, hogy jelenleg körülbelül 6 000 parasztnő kolhoznői tisztséget tölt be, több mint 60 000 nőt beválasztottak a kolhozok vezetőségébe, 28 000 nő brigádvezető, 100 000 csoportszervező, 9 000 nő kolhozfarmot vezet, 7 000 traktorista. Mondanom sem kell, hogy ezek az adatok nem teljeseek. De az a kevés is, amit ezek az adatok mutatnak, elég világosan beszél a falu nagy kulturális fejlődéséről. Ennek, elvtársak, óriási jelentősége van. Óriási jelentősége van azért, mert országunk lakosságának fele — nő, óriási munkahadsereg ez s ők vannak hivatva nevelni gyermekeinket is, jövő nemzedékünket, vagyis jövőnket. Ezért nem szabad megengednünk, hogy a dolgozóknak ez az óriási hadserege sötétségben és tudatlanságban tengődjék! Ezért üdvözlőnünk kell a dolgozó nők fokozódó társadalmi aktivitását, üdvözlőnünk kell, hogy vezető állásokba emelik ki őket, mert ez kulturális növekedésünk kétségtelen jele. (Hosszantartó taps.)

Sztálin. A leninizmus kérdései. 11. kiad. 460. old. (oroszul).

Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1949. 546—547. old.

**BESZÉD A CUKORRÉPAFÖLDEK
ÉLMUNKÁS KOLHOZPARASZTNŐINEK
A PÁRT ÉS A KORMÁNY VEZETŐI ÁLTAL
RENDEZETT FOGADÁSÁN**

1935 november 10

Elvtársak, az, amit ma láttunk itt, egy darabja az új életnek, annak az életnek, amelyet nálunk kolhozéletnek, szocialista életnek neveznek. Hallottuk az egyszerű, dolgozó emberek egyszerű szavát, hallottuk, hogyan harcoltak és hogyan küzdöttek le a nehézségeket, hogy sikereket érjenek el a versenyben. Nem mindennapi nők, hanem — mondhatnám — a munka hősnőinek beszédeit hallottuk, mert csak a munka hősei érhettek el olyan eredményeket, amelyeket elértek. Régebben nem voltak ilyen nőink. Már 56 esztendő vagyok, sok mindent láttam, láttam elég sok dolgozó férfit és nőt. De ilyen nőkkel nem találkoztam. Ezek teljesen új emberek. Csak a szabad munka, csak a kolhozmunka szülhet a falun ilyen hősnőket.

Ilyen nők nem voltak és nem is lehettek régebben.

Valóban, gondoljunk csak arra, hogy mi volt a nő azelőtt, a régi időkben. Míg leány volt, mondhatni, a legutolsó dolgozónak számított. Az apjának dolgozott, fáradhatatlanul dolgozott, és apja még szemére vetette: „Az én kenyéremet eszed“. Mikor asszony lett, a férjének dolgozott, azt csinálta, amit férje parancsolt és férje megint csak szemére vetette: „Az én kenyéremet eszed“. A falun a nő volt a legutolsó dolgozó. Érthető, hogy ilyen körülmények között a parasztnők közül nem emelkedhettek ki a munka hősei. Akkor a nő átkának tartották a munkát, és a nő ahol csak tudta, kerülte azt.

Csak a kolhozélet tehetette a munkát becsület dolgává, csak az szülhetett a faluban igazi hősnőket. Csak a kolhozélet tudta megszüntetni az egyenlőtlenséget, csak az tudta a nőt talpra állítani. Ezt maguk is jól tudják. A kolhoz bevezette a munkaegységet. S mi a munkaegység? A munkaegység szempontjából mindenki egyenlő — férfiak és nők egyaránt. Aki több munkaegységet dolgozott, többet is keresett. Itt már sem az apa, sem a férj nem vetheti a nő szemére, hogy az ő kenyerét eszi. A nő most, ha dolgozik és vannak munkaegységei, a maga gazdája. Emlékszem, a második kolhoz-kongresszuson beszélgettem néhány elvtársnővel. Egyikük, az Északi határterületről, ezt mondotta:

„Két évvel ezelőtt egyetlen legénynek sem volt kedve benézni az udvaromba. Nincs hozománya! Most ötszáz munkaegységem van. No és? Nincs nyugtom a kérőktől, azt mondják, nőstülni akarnak, de majd meglátom, magam nézek ki magamnak vőlegényt.“

A kolhoz a munkaegységgel felszabadította a nőt és önállóvá tette. Most már nem az apjának dolgozik, amíg leány, nem a férjének, amikor asszony, hanem elsősorban magának dolgozik. Éppen ez jelenti a parasztnő felszabadítását, éppen ez jelenti a kolhozrendszert, amely a dolgozó nőt egyenlővé teszi minden dolgozó férfival. Csak ezen az alapon, csak ilyen viszonyok között tűnhettek fel ilyen nagyszerű nők. Ezért a mai találkozási nôm tekintem egyszerűen élenjáró emberek és kormánytagok hétköznapi találkozásának, hanem ünnepnek tartom, amelyen bemutatják a felszabadult nő munkájának eredményeit, bemutatják, hogy mire képes a felszabadult nő. Azt hiszem, a kormánynak ki kell tüntetni a munka hősnőit, akik azért jöttek ide, hogy a kormánynak beszámoljanak az eredményeikről.

Hogyan tegyük emlékezetessé a mai napot? Mi — én, Vorosilov, Csernov, Molotov, Kaganovics, Ordzsonikidze, Kalinyin, Mikojan elvtársak — meghánytuk-vetettük a dolgot és arra az elhatározásra jutottunk, hogy beadvánnyal fordulunk a kormánynak és megkérjük: tüntessé ki Lenin-rendjellel a munka hősnőit, Lenin-rendjellel a munkacso-

portvezetőket, a többi élmunkásnőt pedig tüntesse ki a Munka Zászlaja-rendjellel. Természetesen külön ki kell tüntetnünk Marija Gyemcsenko elvtársnőt.

Vorosilov. Ember a talpán.

Molotov. Ő a fő értelmi szerzője a dolognak.

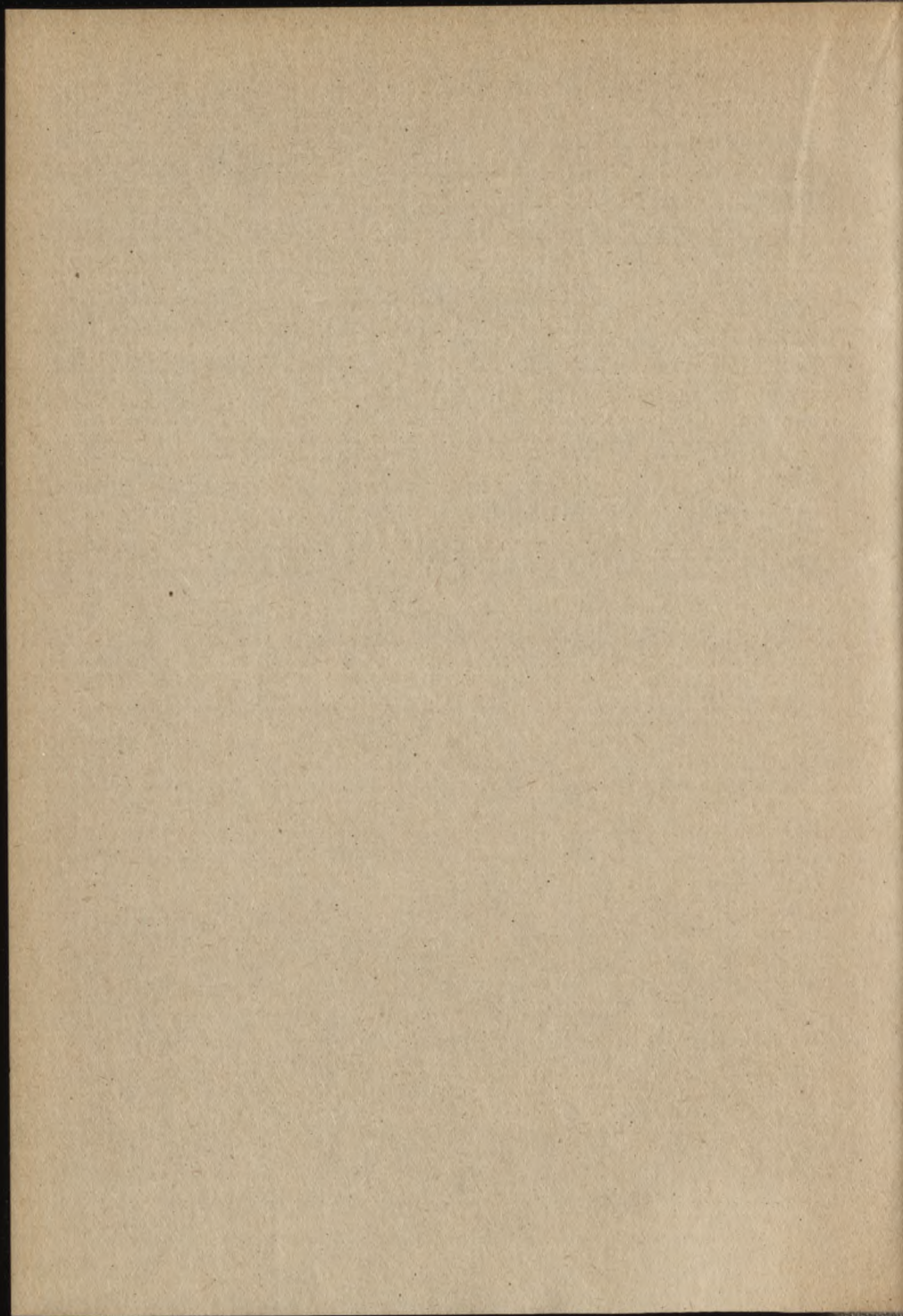
Sztálin. Azt hiszem, hogy Marija Gyemcsenkónak, mint az egész ügy kezdeményezőjének, azonkívül, hogy Lenin-rendet adnak neki, még ki kell fejeznünk a Szovjetek Központi Végrehajtó Bizottságának köszönetét is, munkacsoportja tagjait pedig a Munka Zászlaja-rendjellel kell ki-tüntetnünk.

Közbeszólás. Egy kivételével mindannyian itt vannak. Egy beteg.

Sztálin. A beteget is ki kell tüntetni. Így szeretnénk emlékezetessé tenni a mai napot. (Viharos, hosszantartó taps, mindenki feláll.)

Lenin és Sztálin Műveinek gyűjteménye a SzK(b)P történetének tanulmányozásához. III. köt. 642—643. old. (oroszul).

Sztálin. A Szovjetunió agrárpolitikájáról. Szikra 1949. 423—425. old.

FÜGGELÉK

LENIN BESZÉLGETÉSE CLARA ZETKINNEL
A NŐKÉRDÉSRŐL ÉS A NŐMOZGALOMRÓL

Részlet Clara Zetkin „Emlékezések Leninre“ („Erinnerungen an Lenin“) c. könyvéből, mely először 1925-ben jelent meg. A fordítás az 1929-ben megjelent új, a szerző által jogosított kiadás (Wien—Berlin. Verl. f. Literatur u. Politik) alapján készült.

Clara Zetkin (1857—1933) — a német és a nemzetközi munkásmozgalom nagy alakja. Több évtizeden át a németországi szervezett nőmunkások központi lapjának („Gleichheit“ — „Egyenlőség“) szerkesztője. A Németországi Szociáldemokrata Pártban és a II. Internacionáléban állandóan harcol a reformizmus és az opportunizmus ellen. Az első világháború idején harcban áll a szociálsovinistákkal. Egyik alapítója a Spartakus-Szövetségnek. 1919-től haláláig a Németországi Kommunista Párt Központi Bizottságának és a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának tagja. Moszkvában halt meg. Hamvait a Vörös-téren a Kreml falában helyezték el.

Lenin elvtárs több ízben beszélt velem a nőkérdésről. Nyilván igen nagy fontosságot tulajdonított a nőmozgalomnak. A tömegmozgalom lényeges, bizonyos körülmények közt döntő jelentőségű részét látta benne. Természetesen, a nő teljes szociális egyenjogúságát olyan alapelvnek tekintette, mely a kommunistáknál minden vitán kívül áll. Erről a kérdésről először 1920 őszén, Lenin nagy dolgozószobájában, a Kremlben beszélgettünk hosszasan. Lenin fróasztalánál ült, melyen a „zseniális rendetlenség“ nélkül felhalmozott papírok és könyvek tanulmányokról és munkáról tanúskodtak.

— Okvetlenül erős nemzetközi nőmozgalmat kell teremtenünk világos elméleti alapon — így vezette be Lenin a beszélgetést. — Marxista elmélet nélkül nincs jó gyakorlat. Ez világos. Nekünk, kommunistáknak ebben a kérdésben is a legnagyobb elvi tisztaságra van szükségünk. Minden más párttól élesen el kell határolnunk magunkat. Sajnos, második nemzetközi kongresszusunk csődöt mondott a nőkérdésben. Felvetette ugyan a kérdést, de nem foglalt állást. Az ügy megrekedt egy bizottságban. A bizottságnak határozati javaslatot, téziseket, az irányelveket kell kidolgoznia, de máig sem jutott messzire. Magának segítenie kell.

Amit Lenin mondott, azt már más oldalról is hallottam. Csodálkoztam. Lelkesedéssel töltött el mindaz, amit az orosz nőknek a forradalomban véghezvitt tetteiről hallottam. El voltam ragadtatva az orosz nők mai munkájától, mellyel védik és továbbfejlesztik a forradalmat. Az elvtársnőknek a

Bolsevik Pártban elfoglalt helyzetét és kifejtett tevékenységét tekintve, ez a párt mintapárt, egyenesen mintapárt volt számomra. Ez a párt értékes, iskolázott, tapasztalt erőket adott és nagy történelmi példát mutatott a nemzetközi kommunista nőmozgalomnak.

— Ez igaz. Ez szép és jó — mondta Lenin, nyájas, finom mosollyal. — Petrográdon, Moszkvában, a városokban és ipari központokban, s künn a vidéken, a proletárnők kitűnően megállták helyüket a forradalomban. Nélkülük nem győztünk volna. Vagy aligha győztünk volna. Ez a véleményem. Milyen bátrak voltak, milyen bátrak ma is! Képzeld el, mennyit szenvednek és nélkülöznek. És kitartanak, mert meg akarják tartani a Szovjeteket, mert a szabadságot, a kommunizmust akarják. Igen, a mi proletárnőink nagyszerű osztályharcosok. Megérdemlik, hogy csodáljuk és szeressük őket. Egyébként el kell ismerni, hogy az „alkotmányos demokrácia” hölgyei Petrográdon szintén sokkal bátrabban harcoltak ellenünk, mint a kis junkerek. Ez igaz. A pártban megbízható, okos és fáradhatatlan elvtársnők vannak. Fontos állásokat töltenek be a Szovjetekben és Végrehajtóbizottságokban, a Népbiztosságokban és a különböző közhivatalokban. Vannak, akik éjjel-nappal a pártban vagy a proletártömegek soraiban, a parasztok közt, a Vörös Hadseregben dolgoznak. Ez sokat ér nekünk. De fontos az egész világ asszonyainak is. Mert a nők képességeiről tanúsodik, azt bizonyítja, hogy a nők munkája nagy érték a társadalomban. A proletariátus első diktatúrája a nő teljes szociális egyenjogúságának igazi úttörője. Több előítéletet dönt meg, mint a feminista irodalom sok kötete. De mindez még korántsem nemzetközi kommunista nőmozgalom. Pedig feltétlenül meg kell teremtenünk, azonnal hozzá kell látnunk, hogy megteremtsük a nemzetközi kommunista nőmozgalmat. Enélkül Internacionálénk és pártjainak munkája nem teljes munka és soha sem lesz az. Nekünk azonban egész munkát kell végeznünk a forradalom érdekében. Hogy áll odakünn a kommunista munka?

Én beszámoltam, már amennyire a Kommunista Internacionáléhoz csatlakozó pártok laza és rendszertelen kap-

csolata mellett tájékozódhattam. Lenin figyelmesen hallgatózott, felső testével kissé előre hajolt, az unalomnak, türelmetlenségnek vagy fáradtságnak legkisebb jelét sem lehetett észrevenni rajta, még a mellékes dolgokat is feszült figyelemmel hallgatta. Nem ismertem senkit, aki úgy tudott figyelni minden szóra, aki azt, amit hallott, olyan gyorsan tudta rendezni és általános összefüggésbe kapcsolni, mint Lenin. Erre mutattak a rövid, de mindig igen határozott kérdések, melyeket beszámolóim közben hozzám intézett, erre mutatott az is, hogy később a beszélgetés egyes részleteire visszatért. Lenin néhány rövid jegyzetet készített.

Természetes, hogy főképp a németországi dolgokról beszéltem. Elmondtam Leninnek, milyen fontosnak tartotta Rosa Luxemburg, hogy a nők legszélesebb tömegeit bevonjuk a forradalmi harcokba. A kommunista párt megalapítása után egy női ujság kiadását sürgette. Mikor Leo Jogiches utolsó találkozásunk alkalmával — másfél nappal azelőtt, hogy orvul meggyilkolták — a párt legközelebbi feladatairól beszélt velem és különböző feladatokkal bízott meg, a feladatok között szerepelt a dolgozó nők közti munka megszervezésének terve is. A párt — első illegális konferenciáin szintén foglalkozott ezzel a kérdéssel. A háború előtt és a háború alatti feltűnt iskolázott és tapasztalt agitátor- és vezetőnők csaknem kivétel nélkül a szociáldemokrácia táborában maradtak és odakapcsolták a megmozduló és mozgásban résztvevő proletárnőket. De azóta már összegyűlt az elvtársnők kicsiny, de igen energikus és áldozatkész csoportja, amely résztvesz a párt munkájában és harcában. A párt is megszervezte a proletárnők közötti tervszerű munkát. Mindez persze még csak kezdet, de jó kezdet.

— Nem rossz, egyáltalán nem rossz — mondta Lenin. — Az elvtársnők energiája, áldozatkészsége, lelkesedése, bátorságuk és okos viselkedésük az illegalitás és félillegalitás idején, — mindez kedvező kilátást nyújt a munka további fejlődésére. Mindez értékes mozzanat a párt terjeszkedése, erejének növekedése, a tömegek megnyerése és az akciók végrehajtása szempontjából. De tisztában vannak-e az elvtársak és elvtársnők a kérdés alapelveivel? Tanítják-e őket?

Ez rendkívül fontos a tömegek közti munkánál. Nagyrészt ettől függ, mi jut a tömegek közé, mire nyerik meg, mire lelkesítik őket. E pillanatban nem emlékszem ki mondotta: «Lelkesedés nélkül nem lehet nagy dolgokat véghezvinni.» Nekünk és a világ dolgozóinak még igazán nagy dolgokat kell véghezvinni. Mi az tehát, amiért az elvtársnők, Németország proletárasszonyai lelkesednek? Milyen a proletár-öntudatuk? Érdeklí-e őket a napi politika, a napi kérdésekre összpontosítják-e tevékenységüket? Mi áll érdeklődésük középpontjában?

— Mert én erről orosz és német elvtársaktól különös dolgokat hallottam. Ezt meg kell mondanom. Azt beszélték nekem, hogy egy tehetséges kommunista nő Hamburgban lapot ad ki a prostituáltak számára és forradalmi harcra akarja őket szervezni. Rosa mint kommunista emberségesen érzett és cselekedett, amikor egyik cikkében védelmére kelt a prostituáltaknak, akik megszegték valami rendőri előírást, amely szomorú mesterségüket szabályozza, és ezért börtönbe kerültek. A prostituáltak sajnálatraméltó áldozatai, kétszeresen áldozatai a polgári társadalomnak. Áldozatai az átkozott tulajdonviszonyoknak és azonfelül még az átkozott morális képmutatásnak is. Ez világos. Csak durva és rövidlátó ember feledkezhetik meg erről. De más dolog ezt megérteni, s megint más az, ha a prostituáltakat — hogy is mondjam csak — mint külön céhbeli forradalmi csapatot akarják megszervezni és szaklapot adnak ki részükre. Hát nincsenek Németországban ipari munkásnők, akiket meg kell szervezni, akiknek részére lapot kell kiadni, akiket be kell vonni a kommunisták harcaiba? Ez beteges kinövés. Erősen emlékeztet arra az irodalmi divatra, mely minden prostituáltat nyájas Madonnává varázsolt. Itt is egészséges volt az indítók: a szociális együttérzés, lázadás a «tisztos» burzsoák álszentelkedő erénye ellen. De az, ami egészséges volt ebben, polgári módon elfajult. Egyébként: a prostitúció kérdése még itt, nálunk is nehéz problémákat fog felvetni. A prostituáltakat vissza kell vezetni a termelő munkába, be kell kapcsolni őket a szociális gazdaságba. Ez a teendő. De ez gazdaságunk mai állapotában, az adott viszo-

nyok között, nehéz és bonyolult feladat. Ime a nőkérdés egy része, amely most, mikor a proletariátus meghódította az államhatalmat, itt áll előttünk és megoldásra vár. Nekünk a Szovjetunióban még sok dolgunk lesz ezen a téren. De térjünk vissza a maguk németországi esetére. A párt semmi esetre sem hagyhatja szó nélkül tagjainak helytelen magatartását. Az ilyesmi zavart okoz és szétforgácsolja az erőket. És maga mit tett ez ellen?

Még mielőtt válaszolhattam volna, Lenin folytatta:

— A maga bűnlajstroma, Klára, még nagyobb. Azt hallottam, hogy az elvtársnők olvasó- és vitaestéin főleg a nemi kérdést és a házasság kérdését tárgyalják. Ez az érdeklődés legfőbb tárgya, ez a politikai oktatás és nevelés tárgya. Nem akartam hinni a fülemnek. A proletariátus diktatúrájának első állama harcban áll az egész világ ellenforradalmáiraival. A németországi helyzet maga is azt követeli, hogy minden proletár- és forradalmi erőt az egyre jobban elnyomuló ellenforradalom visszaverésére összpontosítsanak. Az aktív elvtársnők pedig a nemi kérdést vitatják, azt tárgyalják, hogy melyek a házasság formái «a multban, jelenben és a jövőben». Azt tartják legfontosabb kötelességüknek, hogy a proletárnőket ezirányban felvilágosítsák. A legolvasottabb írás állítólag egy bécsi elvtársnő röpirata a nemi kérdésről. Hitvány szemét! Ami helyes benne, azt a munkások már rég olvasták Bebel könyvében. Csakhogy az nem ilyen unalmas, száraz, mint ez a röpirat, hanem agitál, megragadja az olvasót és támadja a polgári társadalmat. Bebel fejtegetéseinek Freud hipotéziseivel való kibővítése igen «műveltül», sőt tudományosan fest, de nem egyéb laikus kontárkodásnál. A Freud-féle elmélet is amolyan divatörület. Semmi bizalmam sincs az újságcikkek, értekezések, röpiratok stb. szexuális elméleteihez, nincs bizalmam annak a különös irodalomnak elméleteihez, amely oly buján tenyészik a polgári társadalom szemétdombján. Bizalmatlan vagyok azokkal szemben, akik nem látnak egyebet a szexuális kérdésnél és mint az indiai szentek, akik állandóan a köldöküket nézik, mindig csak a szexuális kérdésre gondolnak. Úgy látszik, a túltengő szexuális teóriák, melyek nagyrészt

csak hipotézisek, gyakran egészen önkényes hipotézisek, a szerzőknek abból a személyes szükségletéből erednek, hogy abnormális vagy túltengő nemi életüket a polgári erkölcs előtt igazolják, vagy elnézést kérjenek tőle. A polgári erkölcsnek ez a burkolt tiszteletbentartása éppoly ellenszenves előttem, mint a szexuális dolgokban való turkálás. Akármilyen vad és forradalmi formában festik is, ez lényegében egészen polgári dolog. Különösen az intellektuelek és a hozzájuk közelálló rétegek kedvtelése. Ennek nincs helye a pártban, az osztálytudatos, harcoló proletariátus soraiban.

Itt közbevetettem, hogy a nemi kérdés és a házasság kérdése a magántulajdon és a burzsoá társadalmi rend uralma idején sokféle problémát vet fel valamennyi társadalmi osztály és réteg asszonyainál, sok konfliktus és szenvedés okozója. A háború és annak következményei éppen a nemek viszonya terén rendkívül kiélezték a konfliktusokat, növelték a nők szenvedéseit, olyan problémákat tettek kézzelfoghatóvá, melyeket régebben fátyol takart el a nők előtt. Ehhez járul a megkezdődött forradalom légköre. A régi érzelmi és gondolatvilág ingadozni kezd. Az eddigi társadalmi kötelek meglazulnak, elszakadnak és az embernek emberhez való viszonyában új formák csírái mutatkoznak. Az ilyen kérdések iránti érdeklődés azt mutatja, hogy szükségessé vált e kérdések tisztázása és új irányt keresnek e kérdések terén. Ez egyszersmind visszahatás a polgári társadalom természetellenességével és képmutatásával szemben. Az a tény, hogy a házasság és a család formái a történelem folyamán változnak, a gazdaságtól függenek, alkalmas arra, hogy a proletárnők gondolkodásából kiirtsa a polgári társadalom örökkévalóságáról terjesztett babonát. Itt a kritikai-történelmi állásfoglalásnak a polgári rend kíméletlen boncolgatásában, a polgári rend lényegének és kihatásainak leleplezésében kell állnia, beleértve a nemi erkölcsi hazugság megbélyegzését is. Minden út Rómába vezet. A társadalom ideológiai felépítményének, a felépítmény valamely lényeges részének, valamely fontos társadalmi jelenségnek valóban marxista elemzése szükségképp a polgári társadalom és tulajdonviszonyainak elemzésére vezet és annak ebben a

végző következtetésben kell kicsendülnie: „Carthaginem esse delendam”^{*}.

Lenin mosolyogva bólintott.

— Na, tessék. Maga elvtársnőinek és pártjának a prókátora! Persze, helyes, amit mond. De ezzel a Németországban elkövetett hibát a legjobb esetben is csak menteni lehet, igazolni nem. Ez a hiba — hiba és az is marad. Csak nem állítja komolyan, hogy ezeken az olvasó- és vitaestéken a nemi és házassági kérdést az érett, élő történelmi materializmus szempontjából tárgyalják. Ehhez sokoldalú, mély tudás, óriási anyag világos, marxista megértése szükséges. Honnan vesznek ehhez megfelelő erőket. Ha volnának ilyen erők, akkor nem fordulhatna elő, hogy az olvasó- és vitaestéken olyasmi legyen a tananyag, mint az említett brosúra. Ajánlják és terjesztik ezt a brosúrát, ahelyett, hogy kritizálnák. Mire vezet a kérdésnek ez a haszontalan, antimarxista tárgyalása. Arra, hogy a nemi és a házassági kérdést nem úgy vitatják, mint a nagy szociális kérdés részét. Ellenkezőleg, a nagy szociális kérdést a nemi kérdés részének, függvényének tüntetik fel. A földolog, mint mellékes, háttérbe szorul. Ez nemcsak ebben a kérdésben zavarja a proletárnők tisztánlátását, hanem általában elhomályosítja gondolkodásukat, osztályöntudatukat is.

— Ezenfelül és nem utolsósorban! Már bölcs Salamon megmondotta, hogy mindent a maga idejében. Hát mondja kérem, most van-e az ideje annak, hogy a proletárnőket hónapokig azzal foglalkoztassuk, hogy hogyan szeretnek és hogyan szerettetik meg magukat, hogyan kérnek nőül valakit és hogyan vétetik el magukat feleségül? És mindezt «a múltban, jelenben és jövőben» és a különböző népeknél. És ezt büszkén történelmi materializmusnak nevezik. Most az elvtársnőknek, a dolgozó nép asszonyainak és leányainak minden gondolatukkal a proletárforradalmon kell csüggeniök. Az teremti alapot a nemi és házassági viszonyok új sza-

^{*} „Carthagót el kell törölni a föld színéről”. — Marcus Portius Cato, az idősebb (Krisztus előtt 234—149), római államférfi, az észak-afrikai parton fekvő Carthago halálos ellensége, az idézett szavakkal fejezte be mindíg a római szenátusban tartott beszédeit. — Szerk.

bályozására is, mely annyira szükséges. Most igazán nem az ausztráliai négerék házassági formái, nem az ősidők testvérházasságai, hanem egészen más kérdések állnak előtérben. A német proletárok, még mindig napirenden tartják a Tanácsok kérdését. Még itt van a versaillesi békeszerződés, annak kihatása a nők tömegének életére, itt van a munkanélküliség kérdése, a csökkenő bérek, az adók és sok más. Szóval én annál maradok, hogy a proletárnők effajta politikai és szociális nevelése egészen elhibázott. Hogyan is tűrhette ezt? Egész tekintélyével fel kellett volna lépnie ellene.

Elmondtam Leninnek, hogy nem takarékoskodtam a kritikával és különböző városokban beszéltem a vezető elvtársnőkkel. De hát senki sem próféta saját hazájában és rokonainál. Kritikámmal gyanússá tettem magam, „hogy szociáldemokrata nézetek és régimódi nyárspolgáriasság erős maradványai” vannak bennem. Végül is kritikám nem volt hiábavaló. A nemi és házassági kérdés már nem áll a tanfolyamok és vitaesték középpontjában.

Lenin továbbfűzte gondolatait.

— Tudom, tudom — mondta. — Engem is filiszterséggel gyanúsítottak néhányan, bár a filiszterséget utálok, mert képmutató és korlátolt. De azért nyugodtan tűröm, hadd mondják! A polgári gondolkodás tojásából alighogy kibújt sárgacsőrű madárkák mindig borzasztóan okosak. Ez már így van, nekünk azonban folytatnunk kell a magunk útját. Az ifjúsági mozgalom is szenved a nemi kérdés modern beállítása miatt. Nagyon sokat foglalkoznak vele. — Lenin gúnyosan hangsúlyozta a «modern» szót és arckifejezésével még jobban aláhúzta elutasító álláspontját. — Sokan mondták nekem — folytatta —, hogy a nemi kérdés a maguk ifjúsági szervezeteiben is kedvenc téma. Alig van rá elég előadó. Az ifjúsági mozgalomban ez a visszaélés különösen káros, különösen veszedelmes. Egyeseknél nagyon könnyen a nemi élet túlszigázására, túlhevítésére, az ifjú erő és egészség elfecsérlésére vezethet. Ez ellen a jelenség ellen is harcolniok kell. A nő- és ifjúsági mozgalomnak számos érintkezőpontja van. Elvtársnőinknek tervszerűen együtt kellene dolgozniok az ifjakkal. Az anyaság így megy át,

így szélesedik és emelkedik az egyéniből a szociálisba. A nő ébredő szociális életét és tevékenységét elő kell segíteni, hogy megszabadulhasson a szűk, individuális, nyárspolgári otthon és család pszichológiájától. De ezt csak mellékesen.

— Az ifjúság nagy része nálunk is élénken foglalkozik a nemi kérdés «polgári felfogásának és a nemi morálnak» «felülvizsgálatával». És hozzá kell fűznöm: ifjúságunk legjobb, igazán a legszebb reményekre jogosító része foglalkozik ezzel. Úgy, mint ahogy maga mondotta. A háborús következmények és a megindult forradalom légkörében a társadalom gazdasági alapjának forradalmi átalakulásával, feloldódnak a régi ideológiai értékek, elvesztik kötelező erejüket. Az új értékek lassan, harcokban kristályosodnak ki. Az embernek emberhez, a férfinak nőhöz való viszonyában is forradalmasodnak a nézetek és érzelmek. Az egyes ember jogának és az összesség jogának, tehát az egyes ember kötelességének új határokat szabnak. A dolgok még egészen kaotikus erjedésben vannak. A különböző, egymásnak ellentmondó tendenciák iránya, fejlődő ereje még nem egészen világos. Ez az elmúlás és keletkezés lassú és gyakran igen fájdalmas folyamata. És ez éppen a nemi kapcsolatok, a házasság, a család területén van így. A polgári házasság hanyatlása, rohadása, szennye, a polgári házasság, amely nehezen oldható fel, amely minden szabadságot megad a férfinak, de rabszolgasorsra kárhoztatja a nőt, a nemi erkölcs és viszony undorító hazugsága utálattal tölti el a legjobbakat, akik gondolkodnak a dolgokon.

— A polgári állam házassági és családjogának kényszere csak növeli a bajt és a konfliktusokat. A «szent» magántulajdon kényszere ez. Szentesíti a megvásárolhatóságot, a hitványságot, a piszkot. A többit elvégzi a tisztességes polgári társadalom konvencionális képmutatása. Az emberek jogukat keresik az uralkodó rosszal és természetellenességgel szemben. S az egyesek érzelmei hamar változnak, a változatos élvezethajhászás könnyen ellenállhatatlan erővel hatalmába keríthet egyeseket, különösen olyan időben, mikor hatalmas birodalmak omlanak össze, régi uralmi viszonyokat pozdorjává zúznak, mikor egy egész társadalmi rend

süllyedni kezd. Nem elégséges a polgári értelemben vett házassági reform. A proletárforradalomnak megfelelően forradalom közeleg a nemi és házassági viszonyok terén is. Érthető, hogy ezek az igen bonyolult kérdések különösen a nőket és az ifjúságot foglalkoztatják. Hiszen a nők és az ifjak szenvednek leginkább a nemi kérdés mai fonákságai miatt. Zabolátlan fiatalságuk egész hevével lázadoznak a fonákságok ellen. Ez érthető. Mi sem volna helytlenebb, mintha szerzetesi önmegtartóztatást prédikálnánk és a szennyos polgári morál szentségét hirdetnők az ifjúságnak. De aggasztó, ha a nemi élet éppen azokban az években válik lelkiviláguk központi kérdésévé, amikor az már fizikailag is erősen hat. Ennek végzetes következményei lehetnek...

— Az ifjúság változott állásfoglalása a nemi kérdésben, persze «elvi állásfoglalás», s valamilyen teóriára támaszkodik. Némelyek «forradalminak», «kommunistának» nevezik állásfoglalásukat, s egész komolyan hiszik, hogy ez így is van. Nekem, öregnek, más a véleményem. Bár nem vagyok aszkéta, de úgy látom, hogy az ifjúság — és néha az öregek «új nemi élete» is — gyakran egészen polgári: a jó polgári bordélyházi élet bővített kiadása. Mindennek semmi köze sincs a kommunista értelemben vett szerelem szabadságához. Bizonyára ismeri azt a hirhedt «elméletet», hogy a kommunista társadalomban a nemi ösztön kielégítése olyan egyszerű, olyan jelentéktelen, mintha valaki «egy pohár vizet innék». Ez a «pohár-víz-elmélet» ifjaink egy részét megbolondította, egészen megbolondította. Sok fiatal ifjúnak és leánynak végzetévé lett. Hívei azt állítják, hogy ez marxista elmélet. Köszönöm az olyan marxizmust, mely a társadalom ideológiai felépítményének minden jelenségét és változását egyenesen és közvetlenül annak gazdasági alapjából vezeti le. A dolgok azért mégsem ilyen egyszerűek. Ezt egy bizonyos Engels Frigyes a történelmi materializmussal kapcsolatban már rég megállapította.

— A hirhedt «pohár-víz-elmélet» teljesen antimarxista, és tetejébe társadalomellenes «elméletnek» tartom. A nemi életre nemcsak a természeti adottság hat, hanem az is, ami már kultúrává lett, akár alacsony, akár magas ez a kul-

túra. Engels «A család eredete» c. munkájában rámutatott annak a jelentőségére, hogy az általános nemi ösztön egyéni nemi szerelemmé fejlődött és finomodott.* A nemek kölcsönös viszonya nem egyszerű kifejezője a társadalmi gazdaság és egy olyan fizikai szükséglet kölcsönhatásának, melyet a fiziológiai szemlélet gondolatban elszigetel. Nem marxizmus, hanem racionalizmus lenne, ha e viszonyok változását önmagában, kiragadva egész ideológiai összefüggéséből, közvetlenül a társadalom gazdasági alapjára akarnók visszavezetni. Persze, aki szomjas, az inni akar. De egy normális ember normális körülmények között nem fog az utca sarába feküdni, hogy pocsolyából igyék. Egy olyan pohárból sem fog inni, amelyből már sokan ittak és a sok szájtól zsíros a széle. De mindennél fontosabb a dolog szociális oldala. A vízivás egyéni dolog. A szerelemhez azonban kettő kell és egy harmadik, mert új élet keletkezhet. Ez pedig már társadalmi érdeket érint, közösség iránti kötelességet jelent.

— Mint kommunista, egyáltalán nem rokonszenvezek ezzel a «pohár-víz-elmélettel», még akkor sem, ha ez a szép címke ékeskedik rajta: «A szerelem felszabadítása». Egyéb-ként a szerelemnek ez a felszabadítása sem nem új, sem nem kommunista. Nyilván emlékszik rá, hogy például a múlt század közepén ugyanezt prédikálták a szépirodalomban, csak hogy akkor ez volt a címe: «a szív felszabadítása». A burzsoázia gyakorlatában kiderült, hogy a «szív felszabadítása» nem egyéb, mint a testiség felszabadítása. Az akkori prédikálók tehetségesebbek voltak, mint a mostaniak. Gyakorlati sikereiket nem tudom megítélni. Kritikámmal nem kívánok aszkézist prédikálni. Eszemben sincs. A kommunizmus nem aszkézist hoz, hanem életörömet, életerőt — kielégített szerelemben is. De véleményem szerint a nemi szenvedély most tapasztalt gyakori túltengése nem ad életörömet és életerőt, hanem elhervasztja, elsorvasztja azt. Ez baj, nagyon nagy baj a forradalom korszakában.

— Az ifjúság csakugyan életörömekre vágyik, életerős

* Engels. A család, a magántulajdon és az állam eredete. Szikra 1949. II. A család. — Ford.

akar lenni. Egészséges sport, torna, úszás, gyaloglás, mindenféle testgyakorlat, sokoldalú szellemi érdeklődés, tanulás, tanulmányozás, vizsgálódás, amennyire csak lehet közösen. Mindez többet ad az ifjúságnak, mint azok az örökös előadások és viták, melyek középpontjában a nemi kérdés áll. Mindez többet ad, mint az úgynevezett «kiélés». Ép test, ép lélek! Se szerzetes, se Don Juan; de a középút se a német nyárspolgár legyen. Nemde, jól ismeri a fiatal X. Y. elvtársat? Nagyszerű fiú, nagy tehetség. Félek, hogy mégsem lesz belőle semmi. Egyik asszonyhistóriából ki, a másikba be. Ennek nincs helye a politikai harcban, a forradalomban. Nem kezeshedhetem az olyan asszonyok megbízhatóságáért, harcban való kitartásáért, akiknek személyes regénye egybefonódik a politikával. S olyan férfiakéra sem adok semmit, akik futnak minden szoknya után és akiket minden fiatal nő hálójába keríthet. Nem, ez nem fér össze a forradalommal.

Lenin felugrott, kezével az asztalra csapott és néhány lépést tett a szobában.

— A forradalom az erők koncentrációját, megfeszítését követeli. A tömegektől és az egyénektől egyaránt. Nem tűr nemi orgiákat, ami D'Annunzio* dekadens hőseinél és hösnőinél egészen normális. A nemi élet zabolátlansága polgári jelenség, hanyatlás jele. A proletariátus felfelé ívelő osztály. Nincs szüksége mámorra, hogy elkábítsa vagy előre lendítse. Nincs szüksége sem a nemi orgiák, sem az alkohol mámorára. A proletariátus nem keres önfeledést, a proletariátusnak nem szabad elfelednie a kapitalizmus ocsmányosságát, szennyét, barbárságát. Osztályhelyzete, a kommunista eszmény — ez ösztönzi harcra a proletariátust. Világosság, világosság és megint világosság: ez az, amire a proletariátusnak szüksége van. Ezért — ismétlem — nem szabad gyöngíteni, eltékozolni, elpusztítani az erőket. Az önuralom és önfejelem — nem rabszolgaság, a szerelemben sem. De bocsásson meg, Klára. Messze jutottam beszélgetésünk kiindulópontjától. Miért nem utasított rendre. Gondjaim

* Olasz író, az imperialista háború idején háborús uszító, a fasiszta mozgalom egyik megalapítója. — Szerk.

megoldották nyelvemet. Ifjúságunk jövője nagyon a szíven fekszik. Az ifjúság a forradalom egy darabja. És ha a polgári társadalom káros jelenségei felbukkannak a forradalom világában — s mint némely élősdű növény gyökerei messze elágaznak —, akkor jobb, ha idejekorán szembeszálunk velük. Egyébként az érintett kérdések a nőkérdésnek is részei.

Lenin nagyon élénken és meggyőző erővel beszélt. Éreztem, hogy minden szava lelkéből fakad. Arc kifejezése még jobban megerősítette azt. Gondolatait néha egy-egy erősebb kézmozdulattal tette nyomatékosabbá. Bámultam, hogy Lenin óriási jelentőségű politikai kérdések mellett egyes jelenségekre is, és nemcsak a Szovjetunió, hanem a több országok részjelenségeire is ennyi figyelmet fordít és ezekkel is foglalkozik. Mint kiváló marxista, az egyes jelenséget, bárhol, bármely formában tűnt is fel, a naggyal, az egészszel való összefüggésében és az egészhez viszonyított jelentőségében vizsgálta. Életakarása, életcélja, mint valami ellenállhatatlan természeti erő, teljesen és rendületlenül csak egyre — a forradalomnak mint a tömegek művének meggyorsítására irányult. Mindent abból a szempontból értékelte, hogyan hat a forradalom tudatos hajtóerőire. Ezt nézte nemzeti és nemzetközi viszonylatban, mert az egyes országok történelmileg adott sajátosságát és különböző fejlődési szakaszait figyelembe véve — mindig az egy és oszthatatlan proletár világforradalom lebegett szeme előtt.

„Mennyire sajnálom, hogy nem százak és ezrek hallották szavait, Lenin elvtárs! — kiáltottam. — Hisz tudja, engem nem kell megtérítenie, de milyen fontos lenne, ha barát és ellenség egyaránt hallhatná a véleményét.”

Lenin jóakaratóan mosolygott.

— Talán még írok vagy beszélek erről a kérdésről. De nem most — később. Most minden erőnket és időnket más dolgokra kell összpontosítani. Nagyobb, nehezebb gondjaink vannak. A szovjet állam fenntartásáért és megerősítéséért folyó harc még korántsem ért véget. Még meg kell emészteni a lengyel háborút és amennyire csak lehet, javunkra kell fordítani. Délen még ott áll Vrangel. Nos, én

biztosra veszem, hogy végzünk vele is. Ez gondolkodóba fogja ejteni az angol és francia imperialistákat és kis csatlósait. De még előttünk áll a feladat legnehezebb része: az építés. Ezzel majd a nemek viszonya, a házasság és a család kérdései mint aktuális kérdések szintén előtérbe kerülnek. Addig pedig vitatkozzanak, amikor, s ahol éppen szükséges. De okvetlenül meg kell akadályozniuk, hogy a kérdést antimarxista módon tárgyalják, nehogy melegágya legyen bomlasztó elhajlásoknak és megengedhetetlen üzemeknek. S ezzel rátérek végre a maga munkájára.

Lenin az órára nézett.

— A rendelkezésre álló idő fele már elmúlt — mondotta. — Elcsevegtem az időt... Maga ki akarja dolgozni a nők közötti kommunista munka irányelveit. Ismerem elvi álláspontját és gyakorlati tapasztalatait. Ezért megbeszélésünk egészen rövidre fogható. Tehát rajta...

— Én csak néhány főkérdésről akarok beszélni, melyekben teljesen egy nézetet vagyunk. Ezek a kérdések a mindennapi agitációs és propagandamunka szempontjából is fontosak, ha ezzel a munkával akciókat, harcot akarunk előkészíteni és azok sikerét kívánjuk biztosítani.

— Az irányelveknek nyomatékosan hangsúlyozniuk kell, hogy a nők igazi felszabadulása csak a kommunizmusban lehetséges. A nő szociális és emberi helyzete és a termelési eszközök magántulajdona között elválaszthatatlan összefüggés van és ezt erősen ki kell domborítani. Ezzel élesen elhatároljuk magunkat a «feminizmustól». Egyszersmind megteremtjük az alapot arra, hogy a nőkérdést mint a szociális kérdés, a munkáskérdés részét tekintsük, s mint ilyet szorosan egybekapcsoljuk a proletariátus osztályharcával, és a forradalommal. A kommunista nőmozgalomnak tömegmozgalomnak, az általános tömegmozgalom részének kell lennie. Mint résznek, nemcsak a proletárok, hanem az összes kizsákmányoltak és elnyomottak, a kapitalizmus vagy valamely uralmi viszony valamennyi áldozatának tömegmozgalmával is egybe kell kapcsolódnia. Ezért fontos a kommunista nőmozgalom a proletariátus osztályharca és történelmi alkotása: a kommunista társadalom szempontjá-

ból. Joggal büszkélkedhetünk azzal, hogy a forradalmi nők elitje a párthoz, a Kommunista Internacionáléhoz csatlakozott. De nem ez a döntő. Harcaink, de főként a társadalom kommunista átalakítása érdekében meg kell nyerni a város és a falu dolgozó nőinek millióit. Nők nélkül nincs igazi tömegmozgalom.

— A szervezeti elvek ideológiai felfogásunkból adódnak. A kommunista nőket nem szabad külön szervezetben tömöríteni. A kommunista nőnek éppúgy a párt tagjának kell lennie, mint a kommunista férfinak. Egyenlő jogokkal és egyenlő kötelességekkel. Itt nem lehet semmiféle nézeteltérés. Egy dologt azonban nem szabad szem elől tévesztetni. A pártnak szüksége van olyan szervekre, munkacsoportokra, bizottságokra, választmányokra, alosztályokra — bárhogyan nevezzük is azokat —, amelyeknek az a feladata, hogy felébresszék a nők nagy tömegét, egybekapcsolják a párttal és állandóan befolyásuk alatt tartásuk őket. Ehhez persze az kell, hogy rendszeresen dolgozzunk a nők között. Azokat, akiket felébresztettünk, tanítani kell, meg kell nyerni őket a proletariátus osztályharcának, melyet a kommunista párt vezet. S itt nem csupán a proletárnőkre gondolok, akik gyárban dolgoznak vagy a házi tűzhely mellett foglalatoskodnak. Itt vannak még a kisparaszti, a kispolgári nők is. Ők is mindannyian a kapitalizmus zsákmányai, s a háború óta méginkább, mint valaha. Ezek a nők apolitikusak, aszociálisak, elmaradtak, elszigetelten foglalatoskodnak. Ez tény. Esztelenség, teljes esztelenség lenne, ha ezt figyelmen kívül hagynók. E női tömegek közötti munkára külön szervezetekkel, sajátos agitációs módszerekkel és szervezeti formákkal kell rendelkezünk. Ez nem feminizmus, hanem gyakorlati, forradalmi célszerűség.

Mondtam Leninnel, hogy az, amit kifejtett, számomra értékes biztatás. Sokan, nagyon jó elvtársak, a legélesebben harcolnak az ellen, hogy a párt a nők közötti tervszerű munkára külön szervezetet létesítsen. Ezt feminizmusnak, szociáldemokrata hagyományokba való visszaesésnek bélyegzik. Azzal érvelnek, hogy a kommunista pártoknak, mivel a nőket elvben egyenjogúsítják, a dolgozó tömegek

között általában minden megkülönböztetés nélkül, összességükben kell dolgozniok. A nőket a férfakkal együtt, egyformán kell megnyerni. Azt, amit Lenin agitációs és szervezési szempontból ajánl, ezek az elvtársak opportunizmusnak, elfeladásnak bélyegzik.

— Ez nem új és nem bizonyíték — vélte Lenin. — Ennek nem szabad eltéríteni magukat. Miért nincs a pártban sehol — még nálunk sem, Szovjet Oroszországban — ugyanannyi nő, mint férfi? Miért oly kicsiny a nők száma a szakszervezetekben? Ezek a tények gondolkodásra készítetnek. Azok, akik a női tömegek közötti munka szempontjából nélkülözhetetlen külön szervezet elutasítják, abból a szintén nagyon «elvi» és nagyon «radikális» felfogásból indulnak ki, amelyet kedves barátaink a KAP-isták* vallanak. Szerintük csak egyetlen szervezeti formának szabad lennie, a munkásuniónak. Ismerem ezt. Egyes forradalmi érzelmű, de zavaros elvtársak akkor hivatkoznak az elvre, ha «a fogalmak hiányzanak». Vagyis, amikor nem akarják látni a tényeket, melyeket figyelembe kellene venniök. Hogyan nyugodnának bele a «tisztá elvek» féltékeny örei a mi forradalmi politikánkba, melyet a történelem kényszerített ránk? Minden szóbeszéd megtörik a kérlelhetetlen szükségyszerűsége. A nők milliói nélkül nem lehetséges a proletárdiktatúra, nem lehetséges kommunista építés. Meg kell keresni az utat hozzájuk, tanulmányozni kell, ki kell próbálni, hogy megtaláljuk ezt az utat.

— Ezért helyes, ha követeléseket állítunk fel az asszonyok érdekében. Ez nem a szociáldemokrácia, a II. Internacionále szellemében összetákolt minimális és reformprogram. Ez nem elismerése annak, hogy hiszünk a burzsoá uralom és a burzsoá állam örökkévalóságában vagy akárcsak annak hosszú tartamában. Ez nem arra irányuló kísérlet, hogy a nők tömegeit reformokkal lecsillapítsuk és letérítsük a forradalmi harc útjáról. Ez nem efféle vagy hasonló reformista csalás. Követeléseink — gyakorlati következtetések, melyek az asszonyoknak mint a polgári rend

* „Baloldali“ szakadár német kommunisták. — Szerk.

gyenge és jogtalan megalázottjainak égető szükségleteit tükrözik. Ezzel bizonyítjuk, hogy ismerjük ezeket a bajokat, ismerjük az asszonyok megaláztatását, a férfiak előjogait, s hogy gyűlöljük, igenis, gyűlöljük és meg akarjuk szüntetni mindazt, ami a munkásnőt, a munkás feleségét, a parasztasszonyt, a kisemberek feleségét, sőt, némely vonatkozásban, még a birtokososztályok asszonyait is, nyomja és kínozza. Amikor a polgári társadalomtól jogokat és szociális intézkedéseket követelünk az asszonyok javára, ez annak a bizonyítéka, hogy megértjük az asszonyok helyzetét és érdekeit, s hogy a proletárdiktatúrában figyelemmel leszünk azokra. Persze, ezt nem úgy tesszük, mint a reformisták, akik el akarják altatni a nőket, gyámkodni akarnak fölöttük. Nem, nem így! Mi, mint forradalmárok, felszólítjuk a nőket, hogy mint egyenjogúak dolgozzanak velünk együtt a gazdaság és az ideológiai felépítmény forradalmi átalakításán.

Kijelentettem Leninnek, hogy én teljesen osztlom a nézetét, de annak keresztülvitele okvetlenül ellenállásba fog ütközni. Lesznek bizonytalan és félénk lelkek, akik ezt a nézetet mint aggályos oportunizmust vissza fogják utasítani. S tagadhatatlan az is, hogy ha mi ma jogokat, szociális intézkedéseket követelünk a nők érdekében, azt félre lehet érteni, félre lehet magyarázni.

— Ugyan! — kiáltott fel Lenin kissé mogorván. — Bármit mondjunk is — ez a veszély mindenütt fennáll. Ha félünk ettől és ezért nem tesszük azt, ami célszerű és szükséges, akkor elmehetünk magas oszlopokon trónoló indiai bálványoknak. Ne moccanjunk, jaj ne moccanjunk, mert még lebukfencezhetünk elveink magas oszlopáról! Esetünkben nemcsak azon fordul meg a dolog, hogy *mit* követelünk, hanem azon is, hogy *hogyan* követelünk? Úgy hiszem, ez elég világos. Természetes, hogy a nők érdekében felállított követeléseinket nem szabad úgy lemorzsolni, mint az olvasó szemeit. Nem! A körülmények szerint hol az egyik, hogy a másik követelésért kell harcolnunk. De mindig az általános proletárérdekkel kapcsolatban.

— Minden ilyen harc szembeállít bennünket a tisztelt

polgári bandával és e banda nem kevésbbé tisztelt reformista lakájaival. Arra kényszeríti a reformista lakájokat, hogy vagy együtt harcolnak velünk vezetésünk alatt — amit persze nem akarnak — vagy pedig leleplezik önmagukat. Tehát, a harc mutatja, hogy mi mások vagyunk, a harc mutatja meg, hogy mi kommunisták vagyunk. A harcban nyerjük meg a férfi uralma által, a vállalkozó hatalma által, az egész polgári társadalom által kizsákmányolt, rabságban tartott, eltiport nők nagy tömegeinek bizalmát. A dolgozó nők, akiket — rajtunk kívül — mindenki elárult, cserbenhagyott, felismerik, hogy velünk együtt kell harcolniok. Vajjon esküt kell-e tennünk egymásnak, hogy a nők követeléseiért folytatott harcoknak is egybe kell kapcsolódnok a hatalom megragadásának, a proletárdiktatúra megteremtésének céljával? Ma ez az alfája és omegája minden ügyünknek. Ez világos, egész világos. De ha mindig ezt az egy követelést fűjjük, fűjjük bár jerikói harsonákkal, akkor a dolgozó nép legszélesebb nőtömegei nem fogják érezni, hogy okvetlenül részt kell venniök az államhatalomért folytatott harcunkban! Nem, nem! Felhívásunkat a dolgozó nők tudatában politikailag össze kell kapcsolnunk a nők szenvedéseivel, szükségleteivel és kívánságaival. Tudniok kell, hogy mit jelent számunkra a proletariátus diktatúrája. Tudniok kell, hogy a proletárdiktatúrában a férfiakkal teljesen egyenjogúak lesznek a törvény előtt és a gyakorlatban, a családban, az államban, a társadalomban; tudniok kell, hogy a proletárdiktatúra gúzsbaköti a burzsoáziát.

— „Szovjet Oroszország bizonyítja ezt“ — kiáltottam közbe. — Ez lesz a mi nagy iskolapéldánk... — Lenin folytatta:

— Szovjet Oroszország új világításba helyezi női követeléseinket. A proletariátus diktatúrájában ezek a követelések nem tárgyai a proletariátus és burzsoázia harcának. E követelések megvalósulása egy-egy téglája a kommunista rendnek. Ez megmutatja a külföldi nőknek, hogy milyen rendkívül fontos, hogy a proletariátus meghódítsa a hatalmat. Ezt a különbséget erősen ki kell domborítaniok, hogy a nők tömegeit megnyerhessék a proletariátus forradalmi

ügyének. A kommunista pártok létkérdése, győzelmünk feltetele, hogy a nőket világosan felismert elvek alapján és szilárd szervezeti alapon mozgósítsák. De ne áltassuk magunkat. Nemzeti szekcióink még most sem értik ezt. Még várakoznak, tunyák, mikor az volna a feladat, hogy kommunista vezetés alatt hatalmas nőmozgalmat teremtsenek. Nem értik, hogy egy ilyen tömegmozgalom megindítása és vezetése az egész párt munkájának fontos része, sőt fele. Ha alkalmilag el is ismerik, hogy egy erős, céltudatos kommunista nőmozgalom szükséges és fontos, ez csak plátói szólam marad; a nőmozgalom még nem a párt állandó gondja és köteles munkája.

— Úgy tekintik a női tömegek közti agitációs és propagandamunkát, a nők felébresztését és forradalmasítását, mint valami mellékes dolgot, mely csak az elvtársnők ügye. Csak nekik tesznek szemrehányást azért, hogy a dolog nem megy gyorsabban és nem bontakozik ki erőteljesebben. Ez helytelen, teljesen helytelen! Ez igazi szeparatizmus, mint a franciák mondják *«féminisme à rebours»*, fordított feminizmus. Mi az oka nemzeti szekcióink helytelen álláspontjának? Végeredményben — a nők és a nők munkájának a lebecsülése. Igen, ez így van. Sajnos, sok elvtársunkra is ráillik: «Kapard meg a kommunistát és kibújik a nyárspolgár». Persze, érzékeny helyen kell megkaparni, csak a nő iránti mentalitását kell kissé firtatni. Kell-e erre kézzelfoghatóbb bizonyíték, mint az, hogy a férfiak nyugodtan nézik, hogy a magánháztartás kicsinyes, egyhangú, erő- és időpazarló munkája megőrli a nőket, szellemük, érzésviláguk és akaratuk elbágyad, elsorvad? Persze, nem a burzsoázia hölgyeiről beszélek, akik minden házimunkát, beleértve a gyermekek gondozását is, bér munkásnőkre hárítanak. Amit mondok, az a nők óriási többségére, azokra a munkásnőkre is áll, akik naphosszat a gyárban dolgoznak és keresnek.

— A legritkább férfi — még a proletár se — gondol arra, hogy mennyi gondot s bajt vehetne le felesége válláról, ha ő is segítene az *«asszony munkában»*. De nem, ez ellenkezik a *«férfi jogával és méltóságával»*, amely meg-

követeli, hogy a férfi nyugalomban és kényelemben éljen. A nő a háztartási élet mindennapi áldozata, ezernyi kicsi semmiségnek az áldozata. A férfi régi úrjoga titokban tovább él. De a rabszolgánő bosszút áll. Szintén rejtve. Az elmaradt nő, aki nem érti meg a férfi forradalmi eszményeit, csökkenti a férfi harci kedvét és elszántságát. Mint a csöppnyi féreg észrevétlenül, lassan, de biztosan megőröl és szétrág mindent. Ismerem a munkás életét és nem csupán könyvből ismerem. A nők közötti kommunista munka azt jelenti, hogy a férfiak közt is nagy nevelőmunkát kell végezniök. A régi úri álláspontot gyökerestől ki kell irtani. A pártban is, a tömegekben is. Ez éppolyan politikai feladat, mint az, hogy lehetőleg sürgősen olyan elvtársakat és elvtársnőket képezzünk ki, akik mint elméletileg és gyakorlatilag alaposan iskolázott káderek pártmunkát tudnak végezni a dolgozó nők között.

Megkérdeztem, hogy áll a dolog Szovjet Oroszországban? Lenin így felelt:

— A proletariátus diktatúrájának kormánya, a párttal és a szakszervezetekkel vállvetve, természetesen mindent elkövet, hogy megváltoztassa a férfiak és a nők maradi fel fogását, s megsemmisítse a régi kommunistaellenes pszichológia talaját. Magától értetődik, hogy a férfi és a nő törvényileg teljesen egyenjogú. Minden téren őszintén arra törek szünk, hogy az egyenjogúságot megvalósítsuk. A nőket bevonjuk a népgazdaságba, a közigazgatásba, a törvényhozásba, és a kormányzásba. Minden tanfolyam és iskola nyitva áll előttük, hogy fokozzák szakmai és társadalmi teljesítőképességüket. Közkonyhákat és nyilvános éttermeket nyitunk, mosodákat és javítóműhelyeket, csecsemőotthonokat, óvodákat, gyermekotthonokat, különböző nevelőintézeteket létesítünk. Szóval komolyan vesszük programunknak azt a követelését, hogy a társadalom vegye át a magánháztartás gazdasági és nevelő funkcióit. Ezzel a nő felszabadul a régi háztartási rabszolgaság alól. Nem függ többé a férfitől. Lehetővé tesszük, hogy tehetségének és hajlamának megfelelően tevékenykedjék a társadalomban. A gyermekek

fejlődési lehetősége jobb, mint odahaza. Az egész világon nekünk vannak a legjobb munkásnővédő törvényeink, melyeket a szervezett munkások megbízottai hajtanak végre. Szülőotthonokat, anya- és csecsemőotthonokat létesítünk, tanácsadót szervezünk fiatal anyák részére, anya- és csecsemővédelmi kiállításokat rendezünk stb. Komolyan segítünk az ellátatlan, munkanélküli nőkön.

— Nagyon jól tudjuk, hogy ez még nem sok, a dolgozó nők szükségleteihez képest, hogy ezzel még korántsem tettünk meg mindent, ami a nők tényleges felszabadításához szükséges. Mégis óriási haladás ahhoz képest, ami a cári, tőkés Oroszországban volt. Sok még ahhoz képest is, ami ott van, ahol a kapitalizmus korlátlanul uralkodik. Jó kezdet ez, helyes irányban kezdtük és amit elkezdtünk, következetesen tovább fogjuk fejleszteni. Minden energiánkkal, ezt elhihetik odakünn! Mert a szovjet állam fennállásának minden napja mind világosabban mutatja, hogy a nők milliói nélkül nem juthatunk előbbre. Képzelje el, mit jelent ez egy olyan országban, ahol a lakosság jó 80 százaléka paraszt. Kisparaszti gazdaság magánháztartást jelent, s a nő ahhoz van láncolva. Ebből a szempontból maguknak sokkal jobb és könnyebb dolguk lesz, mint nekünk. Feltéve, hogy végre a maguk proletárai is tudatára ébrednek annak, hogy a dolgok történelmileg megérték a hatalom megragadására, a forradalomra. Közben mi a nagy nehézségek ellenére sem esünk kétségbe. A nehézségekkel együtt nő erőnk is. A gyakorlat a nők felszabadítása terén is új utakra fog vezetni bennünket. A szövetkezés a szovjet állammal vállalva nagy dolgokat fog létrehozni. Persze, a kommunista és nem a polgári értelemben vett szövetkezés, melyet a reformisták prédikálnak, kiknek régebbi forradalmi lelkesedése gyorsan elpárolgott. A szövetkezéssel karöltve kell haladnia a személyes kezdeményezésnek, amely közös tevékenységgé válik és azzal összeforr. A proletárdiktatúrában a megvalósuló kommunizmus révén a falusi nő is fel fog szabadulni. Ezen a téren nagyon sokat várok iparunk és mezőgazdaságunk villamosításától. Ez óriási mű! Nagyok,

roppant nagyok a megvalósítása elé gördülő akadályok. Azok leküzdésére óriási tömeget kell felszabadítani és nevelni. Ott a helyük a nők millióinak is.

Az utolsó tíz percben kétszer kopogtak. Lenin azonban tovább beszélt. Most kinyitotta az ajtót és kiszólt: — Rög-tön jövök —. Aztán hozzámfordult, s nevetve hozzáfűzte:

— Tudja, Klára, kihasználok az alkalmat, hogy egy nővel voltam együtt. Késésemet az amúgy is ismert asszonyi bőbeszédűséggel fogom menteni. Bár ezúttal nem az asszony, hanem a férfi volt a bőbeszédű. Egyébként bizonyítványt adhatok magának arról, hogy igazán komolyan tud figyelni. Talán éppen ez az oka annak, hogy sokat beszéltem.

E tréfás szavak közben Lenin rámsegítette a kabátot.

— Melegebben kell öltözködnie — szólt gondoskodón —, Moszkva nem Stuttgart. Ügynöki kell magára. Vigyázzon, meg ne hüljön. Viszontlátásra.

Erősen megrázta a kezemet.

* * *

Az első év Lenin nélkül. Ez az év bebizonyította, hogy Lenin műve sziklaszilárd. Ez az év a vezér messze kimagasló zsenialitásáról tanúskodott. Érezhetővé tette, milyen nagy és pótolhatatlan a veszteség. Ágyúlövések adják tudtul, hogy Lenin egy év előtt ebben a gyászos órában zárta le örökre messzenéző, mélyenkutató szemét. Látom, amint a dolgozó nép férfiai és asszonyai komolyan, végeláthatatlan sorokban Lenin nyughelyéhez vonulnak. Gyászuk az én gyászom, milliók gyásza. De a felújult fájdalom közepette elemi erővel tör fel lelkemben az emlékezés, mintha valóság lenne... a fájdalmas jelen eltűnik. Hallom Lenin minden szavát, amit beszélgetés közben mondott. Látom arcvonásainak minden változását... Zászlók hajolnak meg Lenin nyughelye előtt, zászlók, melyeket forradalmi harcosok vére festett bíborra. Babérkoszorúkat helyeznek el. Ha mégannyi lenne, se volna sok. Én hozzájuk fűzöm e szerény leveleket.

Moszkva, 1925 január végén

TARTALOM

LENIN

„A PROLETARFORRADALOM KATONAI PROGRAMJA“ c. cikk II. részéből. 1916 szeptember	9
[BE KELL VONNI A NŐKET A KÖZSZOLGÁLATBA] A „Levelek a távolból“ c. cikksorozat 3. cikkéből. 1917 március 24 (11)	11
[DEMOKRÁCIA ÉS SZÓCIALIZMUS A NŐKNEK A KÖZ- SZOLGÁLATBAN, A POLITIKAI ÉLETBEN VALÓ RÉSZVÉTELE NÉLKÜL LEHETETLEN] „A proleta- riátus feladatai forradalmunkban“ c. brosúra 12. pontjá- ból. 1917 április	12
BESZÉD A MUNKÁSNŐK I. ÖSSZOROSZORSZÁGI KON- GRESSZUSÁN. 1918 november 19	13
„A NAGY KEZDEMÉNYEZÉS“ c. brosúrából. 1919 jú- nius 28	16
A SZOVJETKÖZTÁRSASÁG NŐMUNKÁSMOZGALMÁ- NAK FELADATAI. Beszéd a munkásnők IV. Moszkva- városi pártonkívüli konferenciáján. 1919 szeptember 23.	18
A SZOVJETHATALOM ÉS A NŐ HELYZETE. 1919 novem- ber 6	25
A MUNKÁSNŐKHÖZ. 1920 február 21	29
A MUNKÁSNŐK NEMZETKÖZI NAPJÁRA. 1920 március 4	31
A KORMÁNYZÓSÁGI NŐI OSZTÁLYOK ÖSSZOROSZ- ORSZÁGI TANÁCSKOZÁSÁNAK ÜDVÖZLÉSE. Tele- fonon. 1920 december 6	33
A MUNKÁSNŐK NEMZETKÖZI NAPJA. 1921 március 4	34
ÜDVÖZLET A SZOVJET KELET TERÜLETI ÉS KÖZ- TÁRSASÁGI NŐSZÖVETSÉGEIT KÉPVISELŐ KÜL- DÖTTEK TANÁCSKOZÁSÁNAK. 1921 április 10	37

SZTALIN

ÜDVÖZLET A SZOVJET HEGYKÖZTÁRSASÁG ELSŐ NŐKONGRESSZUSÁNAK. 1921 június 17	41
A MUNKÁSNŐK ÉS PARASZTNŐK ELSŐ KONGRESSZUSÁNAK ÖTÖDIK ÉVFORDULÓJÁRA. 1923 november 10	42
[„A MUNKÁS- ÉS PARASZTNŐKNEK A SZOVJET- ÉS PÁRTMUNKÁBA VALÓ BEVONÁSA KÜLÖNÖSEN FONTOS KÉRDÉS.”] Az OK(b)P XIII. kongresszusán tartott szervezeti beszámolónak „A pártot az osztállyal összekötő tömegszervezetek” c. d) pontja. 1924 május 24	45
[„A MUNKÁS- ÉS PARASZTNŐKET BE KELL VÁLASZTANI VALAMENNYI PÁRT- ÉS SZOVJETSZERVEZETBE.”] „Az OK(b)P XIII. kongresszusának eredményeiről” mondott előadói beszédből. 1924 június 17	47
MUNKÁSNŐK ÉS PARASZTNŐK, VESZÉTEK EMLÉKEZETETEKEBE ÉS TELJESÍTÉTEK ILJICS VÉGAKARATÁT! 1925 január 5	48
A NEMZETKÖZI NŐNAPRA. 1925 március 8	49
A NEMZETKÖZI KOMMUNISTA NŐNAPRA. 1926 március 7	51
A MUNKÁSNŐK ÉS PARASZTNŐK ELSŐ KONGRESSZUSÁNAK TIZEDIK ÉVFORDULÓJÁRA. 1928 november 17	52
[„A NŐ A KOLHOZOKBAN — NAGY ERŐ.”] Az élmunkás kolhozparasztok első összszövetségi kongresszusán mondott beszéd 3. pontjából. 1933 február 19	53
[„ÜDVÖZÖLNÜNK KELL A DOLGOZÓ NŐK FOKOZÓDÓ TÁRSADALMI AKTIVITÁSÁT.”] A XVII. pártkongresszuson a Központi Bizottság munkájáról mondott beszámoló II. részének 3. pontjából. 1934 január 26	54
BESZÉD A CUKORRÉPAFÖLDEK ÉLMUNKÁS KOLHOZPARASZTNŐINEK A PÁRT ÉS A KORMÁNY VEZETŐI ÁLTAL RENDEZETT FOGADÁSÁN. 1935 november 10	55

Függelék

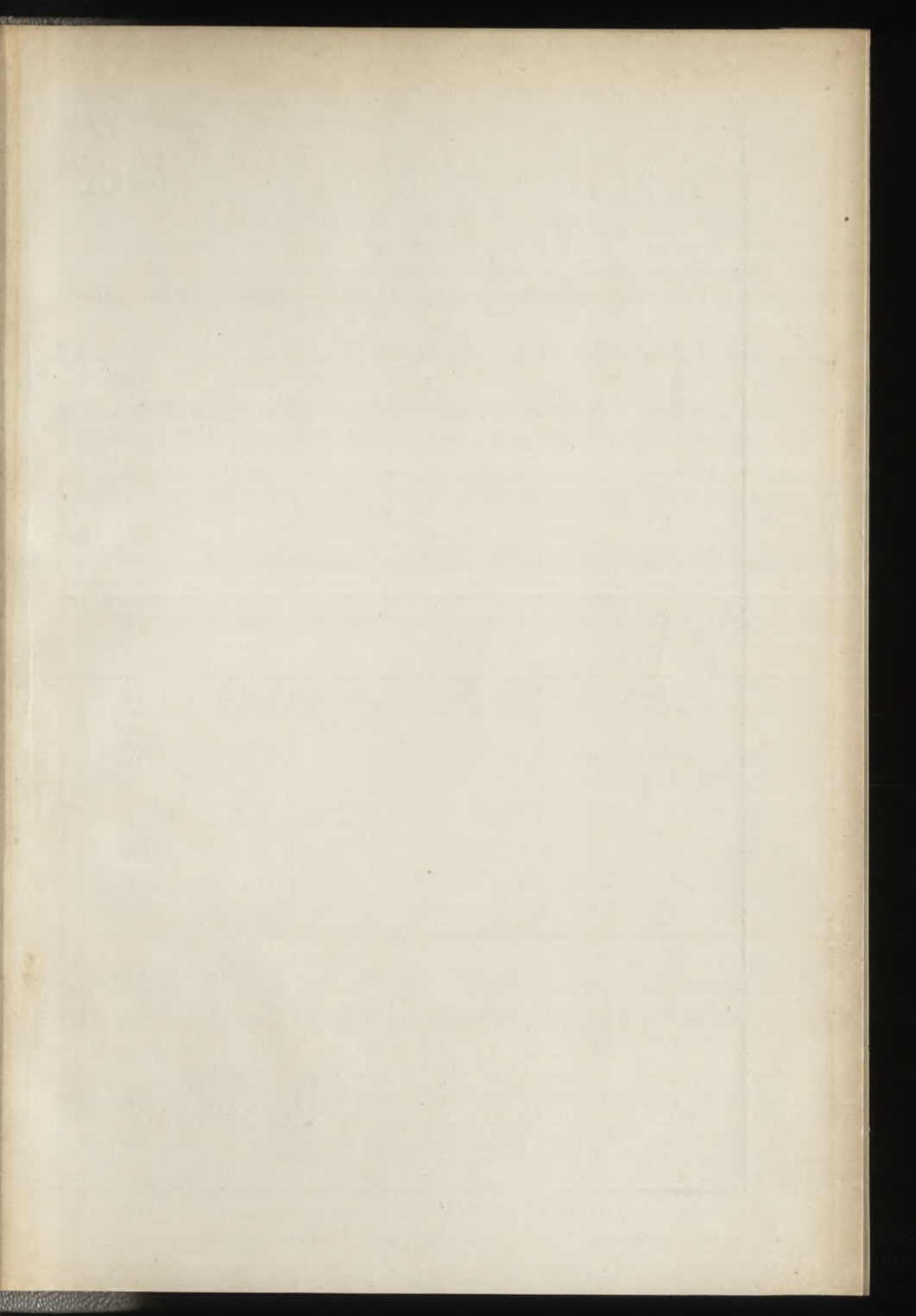
LENIN BESZÉLGETÉSE CLARA ZETKINNEL A NŐKÉRDÉSRŐL ÉS A NŐMOZGALOMRÓL	59
--	----

Felelős szerkesztő: Czóbel Ernő.

3107. Franklin-nyomda, Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.

Felelős: Janka Gyula.

Az elméleti színvonal emeléséért!

A MARXIZMUS-LENINIZMUS KIS KÖNYVTÁRA

**Minden kötete a marxi-lenini elmélet egy-egy
főkérdésével ismerteti meg az olvasót**

1. Lenin:	Marx Károly és Engels Frigyes	Ft 2.—
2. Engels:	A szocializmus fejlődése az utópiától a tudományig	2.—
3. Engels:	Feuerbach és a klasszikus német filozófia felbomlása	2.—
4. Marx:	Bérmunka és tőke	2.—
5. Marx:	Bér, ár és haszon	2.—
6. Marx-Engels:	A történelmi materializmusról	2.—
7-8. Marx-Engels:	A kommunista kiáltvány	4.—
9. Plechánov:	A materialista történelemfelfogásról	2.—
10-11. Lenin:	Kik azok a „népbarátok” és hogyan hadakoznak a szociáldemokraták ellen?	4.—
12. Plechánov:	A személyiség történelmi szerepének kérdéséhez	2.—
13. Engels:	A szakszervezetekről	2.—
14-15. Lenin:	A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban	4.—
16-17. Sztálin:	A leninizmus alapjairól	4.—
18. Sztálin:	A dialektikus és a történelmi materializmusról	2.—
19-20. Lenin:	„Baloldaliság” — a kommunizmus gyermekbetegsége Ösztályharck Franciaországban 1848-1850-ig	4.—
21-23. Marx:	Állam és forradalom	6.—
24-25. Lenin:	Állam és forradalom	4.—
26-27. Lenin:	Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka A proletárforradalom és a renegát Kautsky	4.—
28-29. Lenin:	Mi a teendő?	6.—
30-32. Lenin:	Egy lépés előre, két lépés hátra	6.—
33-35. Lenin:	Leninről	2.—
36. Sztálin:	Marxizmus és nemzeti kérdés	2.—
37. Sztálin:	A nemzetek önrendelkezési jogáról	2.—
38. Lenin:	A leninizmus kérdéseiről	2.—
39. Sztálin:	Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája	4.—
40-41. Marx:	A család, a magántulajdon és az állam eredete	6.—
42-44. Engels:	Az irodalomról	8.—
45-48. Lenin:	A német parasztháború	6.—
49-51. Engels:	A pártmunka fogyatékoságairól s a trockista és egyéb kétkölcsösök felszámolását célzó rendszabályokról	1.—
52. Sztálin:	A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánytervezetéről. — A Szovjet Szocialista Köz- társaságok Szövetségének Alkotmánya (Alaptörvénye)	2.—
53. Sztálin:	Anarchizmus vagy szocializmus?	2.—
54. Sztálin:	A gazdasági vezetők feladatairól. — Új helyzet — új feladatok a gazdasági építőmunkában	1.—
55. Sztálin:	A komoszomról	2.—
56. Sztálin:	A szociáldemokrácia agrárprogramja az 1905-1907-es első orosz forradalomban	6.—
57-59. Lenin:	Marx Károlyról	2.—
60. Engels:	A marxizmus-leninizmus klasszikusainak munkamód- szeréről (M. Glasser tanulmánya)	4.—
61-62. Sztálin:	Marxizmus és nyelvtudomány. — A nyelvtudomány néhány kérdéséhez	1.—
63. Sztálin:	A „Tőke” első kötetéről	6.—
64-66. Marx-Engels:	A sajtóról	6.—
67-69. Lenin-Sztálin:	Művészetről, irodalomról	6.—
70-72. Marx-Engels:	A Központi Bizottság politikai beszámolója a Szovjet- unió Kommunista (bolsevik) Pártja XVI. kongressz- usának	4.—
73-74. Sztálin:	A nők felszabadításáról	2.—
75. Lenin-Sztálin:		

SZIKRA KIADÁS

